

REIAL ACADÈMIA DE MEDICINA DE BARCELONA

EL SINDICAT DE METGES
DE
CATALUNYA (1920-1940)
I
EL SEU LLEGAT

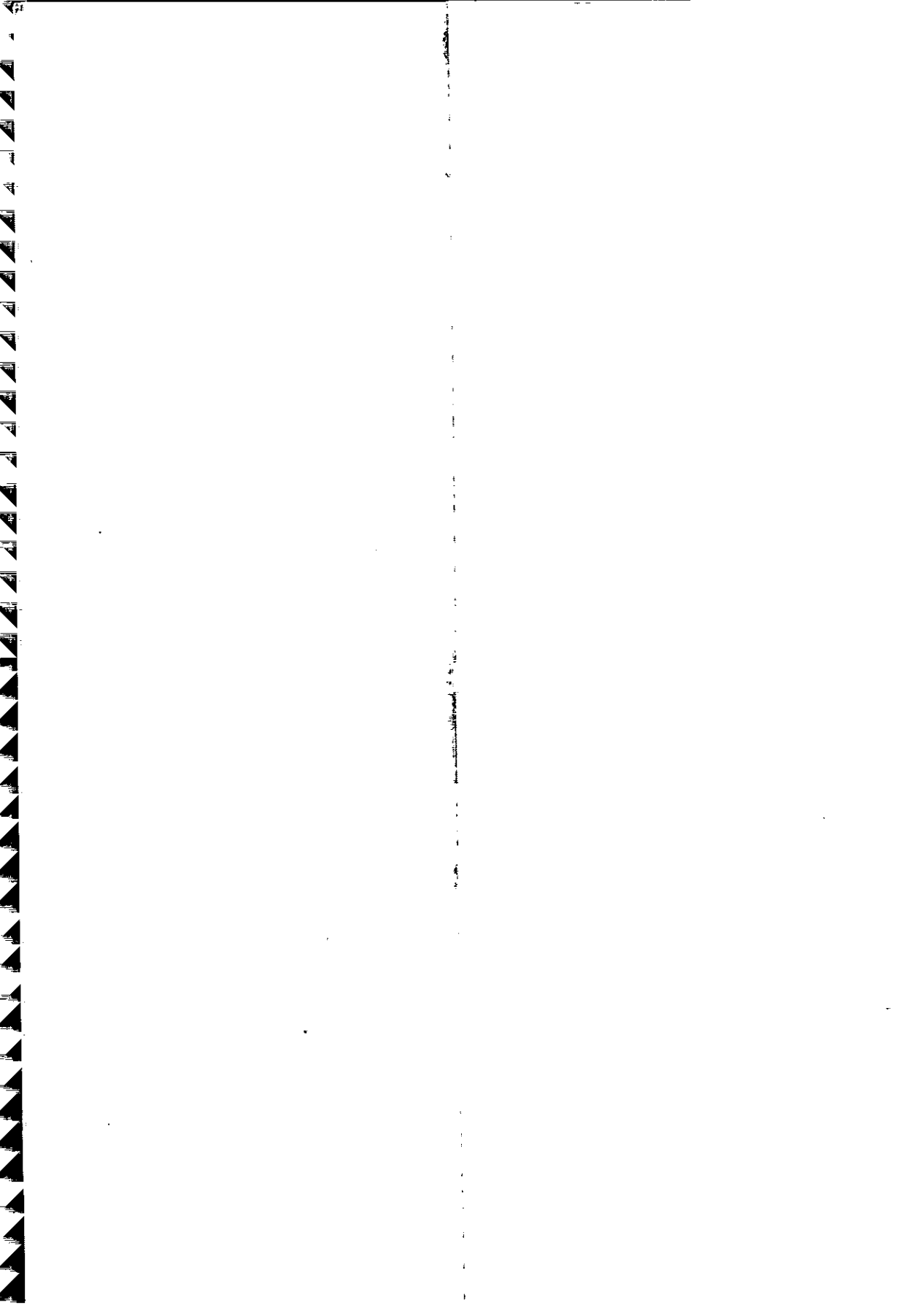
DISCURS

llegit per l'Acadèmic Electe
Dr. ALFONS GREGORICH i SERVAT
el dia 12 de juny de 1988
en l'acte de la seva recepció

DISCURS

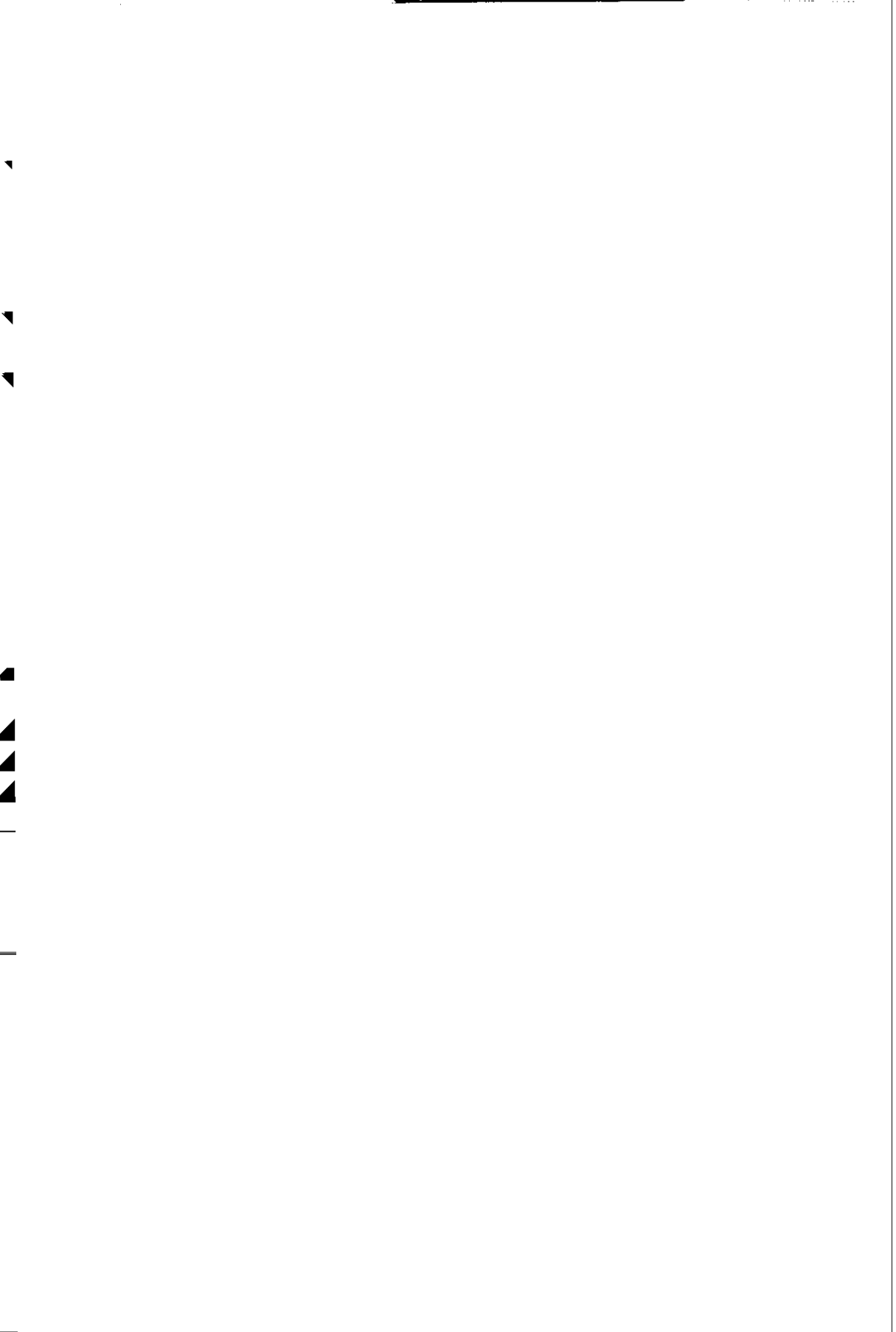
de resposta de l'Exm. Sr. President d'Honor
Dr. BEL·LARMÍ RODRÍGUEZ i ARIAS

BARCELONA
1988

EL SINDICAT DE METGES
DE
CATALUNYA (1920-1940)
I
EL SEU LLEGAT

REIAL ACADÈMIA DE MEDICINA DE BARCELONA

EL SINDICAT DE METGES
DE
CATALUNYA (1920-1940)
I
EL SEU LLEGAT

DISCURS

llegit per l'Acadèmic Electe
Dr. ALFONS GREGORICH i SERVAT
el dia 12 de juny de 1988
en l'acte de la seva recepció

DISCURS

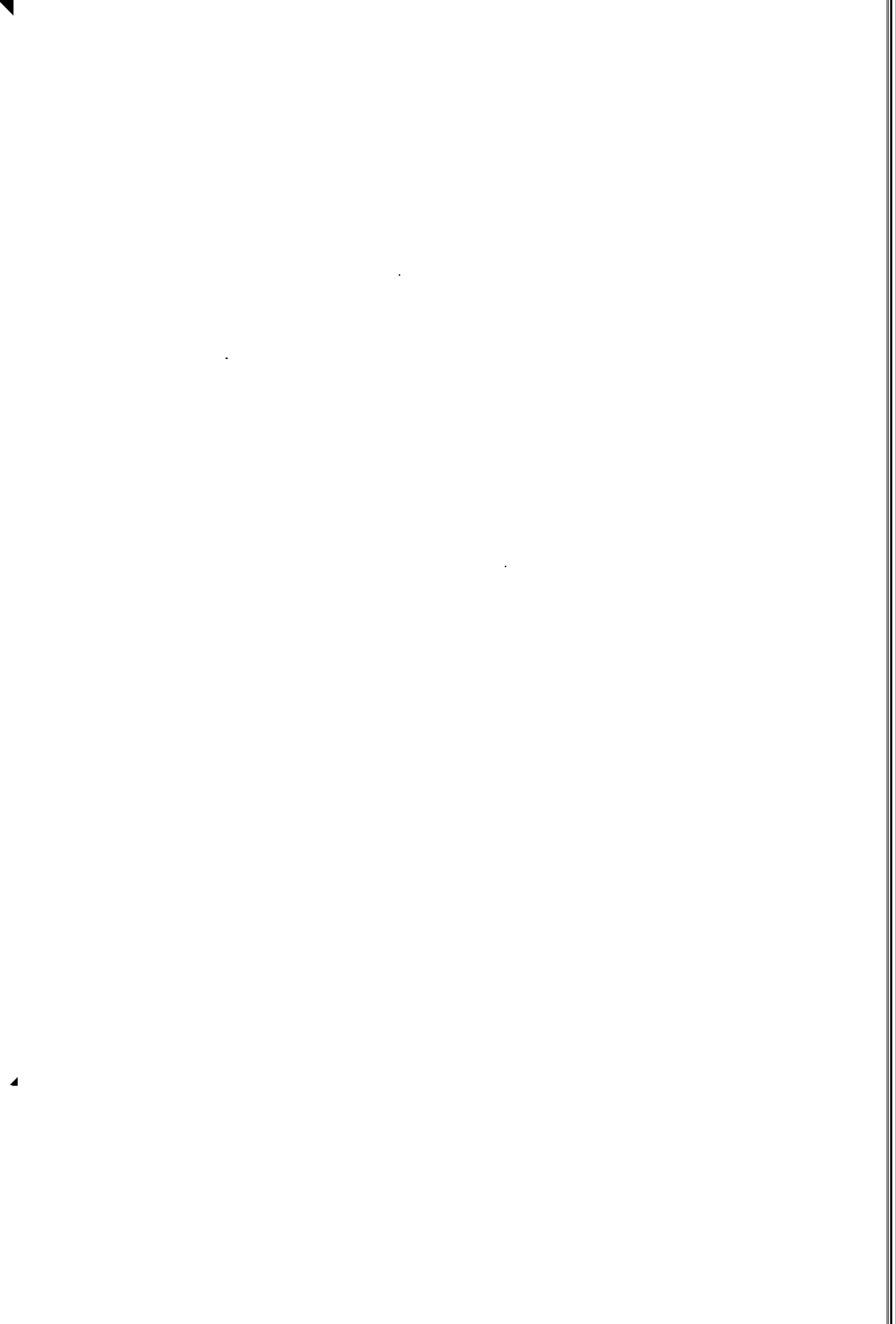
de resposta de l'Exm. Sr. President d'Honor
Dr. BELLARMÍ RODRÍGUEZ i ARIAS

BARCELONA
1988

Depósito Legal: B. 23.400 - 1988

*Als homes d'aquell
Sindicat de Metges de Catalunya
(1920-1939)*

amb gratitud i admiració

Excel·lentíssim Senyor President,
Molt Il·lustres Senyors Acadèmics,
Senyors Representants de les Corporacions Acadèmiques i de les Institucions
de Govern,
Senyores, Senyors,

És un costum força arrelat que els discursos de recepció dels nous acadèmics s'encetin amb corteses paraules de gratitud i de record envers aquells qui, de diverses maneres, ens han anat conduint cap a la més alta Institució acadèmica de la nostra professió.

Penso que aquesta antiga y escaient tradició s'hagi refermat tan bé perquè recolza en sentiments molt positius i en el record inesborrable dels qui ens formaren, ens ensenyaren i ens ajudaren, estimulants-nos amb el seu amor, el seu treball i el seu exemple.

Per això, aquest vell ritual, més enllà de la cortesia i de l'acatament al costum, desvetlla en el dissertant una confortable sensació de no arribar tot sol, sinó ben acompanyat, ben protegit pel prestigi i per l'afecte dels seus nombrosos benefactors. I això fa que ja no sigui tan temible el fet de prendre la paraula en un acte tan solemne i en un lloc tan prestigiós com és aquest.

Permeteu-me, doncs, Molt Il·lustres Membres d'aquesta Reial Acadèmia de Medicina que les meves primeres paraules siguin d'agraïment per la vostra benevolència i pel vostre bon acolliment, que ha magnificat els meus mereixements personals fins al punt que els consideréssiu suficients per ocupar un setial entre vosaltres.

Gràcies, moltíssimes gràcies, il·lustres companys des d'ara, per la vostra generosa prova d'amistat i confiança. Mai no l'oblidaré i procuraré esforçar-me a col·laborar amb tots vosaltres de la millor manera que sàpiga en les tasques que vulgui confiar-me la nostra digníssima Corporació.

Al costat d'aquest deure de gratitud, en tinc contrets molts d'altres importantíssims en forma més llunyana i fins i tot remota. El primer de tots, amb els meus pares, als qui dec el bé primordial de la vida, sense el qual cap altre no pot existir. Però la mort prematura del meu pare, quan jo encara no havia complert els quatre anys, fa que en aquest moment sigui per a mi particularment pregona l'evocació de la memòria de la meva mare, la qual va saber assumir la totalitat de la meva formació personal amb amor, energia i optimisme. Ultra la vida, dec al seu esforç entusiasta tot el que jo hagi pogut ser.

EL RECORD DELS MESTRES

He tingut la sort de tenir-los bons i nombrosos i sempre els he venerat. Però és ara, amb el pas dels anys, quan m'adono de la seva transcendència en la meva formació professional i humana.

D'entre la llarga llista dels ja desapareguts, he de recordar amb especial afecte les ombres venerables d'August Pi i Sunyer, Jesús Ma. Bellido i Golferichs, Antonio Salvat Navarro, Pere Domingo i Sanjuán, Lluís Celis i Pujol, Agustí Pedro i Pons i Jaume Peyrí i Rocamora.

Però d'entre ells, el meu més fervorós record és per al doctor Francesc Ferrer i Solervicens, el Mestre —amb majúscula— entre els mestres.

A la Facultat de Medicina dels meus temps d'estudiant (1932-1940), positivament enriquida per l'Autonomia Universitària amb brillants equips de notables professors ell era, indiscutiblement, considerat per tothom el Mestre per excel·lència. L'home lliurat, amb noble apassionament, a l'ensenyament de la Medicina.

El seu deler, el seu noble propòsit era de formar nous metges convenientment il·lustrats amb els coneixements científics necessaris i —punt capital— capaços d'exercir la Medicina competentment en terminar els seus estudis sota el seu mestratge.

El seu mètode era l'exercitació dels alumnes en la Clínica, disciplina capital de la nostra professió perquè fa perceptible la malaltia dins d'un mètode lògic que exclou el simple empirisme.

Aquell home alt, prim, macilent, d'ulls clars d'esguard idealista i sever a la vegada, de rostre rigorosament afaitat emmarcat per una clenxa d'aparença germànica i un impressionant coll d'aletes, malgrat el seu aspecte afeblit i malaltís, era capaç de dur a terme un treball intens i continuat explicant lliçons escrupolosament preparades presentant malalts estudiats amb tot detall, supervisant el treball dels seus col·laboradors i fins fent les necròpsies per la seva pròpia mà amb la minuciositat i la perícia adquirides pels seus estudis d'anatomopatòleg, sense plànyer les llargues permanències a l'inhòspit amfiteatre anatómic.

La claredat, la senzillesa i la sinceritat eren les seves normes constants. Més d'una vegada, en començar la classe ens deia: «Ahir, vaig oblidar de remarcar...», o «Ahir, vaig deixar de dir que...». Constatàvem, així, que el Mestre rememoritzava críticament les seves dissertacions a la percaça de qualsevol falta i amb rigorosa exigència i modèstia exemplar les esmenava l'endemà.

Així, amb la seva exquisida capacitat pedagògica, el Mestre aconseguia encibir tot l'alumnat en les activitats de la seva Clínica, i ens feia sentir molt més que alumnes: veritables deixebles seus, desitjosos de seguir-lo per arribar a merèixer, algun dia, la seva sanció personal favorable i definitiva per exercir la Medicina.

Els seus ensenyaments i el seu exemple foren decisius per a molts de nosal-

tres. Va saber donar-nos prou suport i despertar-nos la vocació. De la seva mà entràrem al camí del ple exercici de la Medicina, en el qual hem perseverat al llarg de tota una vida.

Per això, tots els qui li devem el sentir-nos metges li servem la més íntima gratitud, que esclata, clamorosa, sempre que evoquem el record del Mestre inoblidable.

Sortosament, alguns dels meus mestres són encara vius i plens de salut i m'és altament plaent de retrobar-ne alguns de molt rellevants en aquest acte.

Seguint l'ordre de l'antiguitat, vull anomenar-los amb afecte i reconeixement.

En primer lloc, els qui m'han fet l'honor de ser els meus padrins en aquest acte: els Professors Josep Alsina i Bofill i Joan Gibert i Queraltó.

El Professor Josep Alsina i Bofill, era el braç dret del Mestre Ferrer Solervicens. Les sessions clíniques i de seminari del doctor Alsina i Bofill eren impecables en l'exposició i utilíssimes pel diàleg constant amb els alumnes.

El Professor Joan Gibert i Queraltó, al costat del qual vaig perfeccionar la meua especialitat com a cardiòleg i vàrem fer néixer la primera Escola universitària de Cardiologia, amb un grup d'entusiastes companys: Miquel Torner i Soler, Josep Ma. Morató i Portell, Ignasi Balaguer i Vintó i el cirurgià Josep Paravisini i Parra.

El nostre Excel·lentíssim President, el doctor Moisès Broggi i Vallès, amb el qual vaig tenir la sort de trobar-nos al Cos de Guàrdia de l'Hospital Clínic de Barcelona i fer les meves primeres armes de Cirurgia al Servei de Cirurgia d'Urgència, en aquell temps regit per tres excepcionals joves cirurgians: ell i els doctors Josep Usúa i Mariné i Pere Piulachs i Oliva. En un ambient d'intens treball —eren els temps de la revolució i la guerra civil— però de plana i cordial companyonia, varen ensenyar-me en forma directa uns coneixements i una pràctica de la Cirurgia i la Traumatologia que, a part d'enriquir la meua formació professional, van afavorir la meua mobilització militar com a ajudant de l'equip quirúrgic del Tren Quiròfan que comanava el meu amic el doctor Rafael Pulido i Cuchí.

Finalment, també del Professor Francisco García-Valdecasas, distingit membre d'aquesta Reial Acadèmia, vaig rebre'n ensenyament en la matèria de Terapèutica Aplicada, del Doctorat.

A tots ells, el meu sincer agraïment.

Em pertoca, ara, recordar —i ho faig amb tot l'afecte i l'admiració— el meu il·lustre predecessor en aquest setial,

EL DOCTOR JOSEP CORNUDELLA I CAPDEVILA

Vaig tenir el doble privilegi de conèixer aquest gran pioner de la Medicina Catalana contemporània i de comptar-lo entre els meus més bons amics. Tinc, afectuosament dedicats del seu puny i lletra, alguns llibres i publicacions d'aquest fecund publicista mèdic que escriví més de cent treballs científics i deu llibres. Ens unien sentiments i afanys sincerament compartits, que expressaré millor amb paraules seves, tretes del preàmbul del seu magnífic llibre «La Pneumologia a Catalunya i els seus homes»:

Els catalans, entre unes evidents qualitats: diligència, constructivitat, intel·ligència, etc., tenim un defecte de molt gruix: som oblidadissos. A complir el deure de ciutadania, de justícia i a contribuir a la desaparició de la xacra va dirigit aquest llibre.

I recalca, més endavant, el doctor Cornudella:

La convicció que val més una cosa deficient que la inexistència, que les coses bones cal fer-les saber i el fet d'haver conegut tots els doctors biografiats, alguns d'ells de molt a prop, la qual cosa és una garantia d'autenticitat, donaren la balançada per a la publicació.

El doctor Josep Cornudella i Capdevila nasqué a Juneda, vila de la comarca lleidatana de Les Garrigues, l'any 1895 i morí a Barcelona el 1985. Els noranta anys que s'escolen entre aquestes dues dates palesen que al doctor Cornudella li fou concedit, entre molts d'altres, el do de la longevitat. D'una longevitat lúcida i plena d'energies que li permeteren la realització d'activitats de gran transcendència en la vida mèdica dels nostres temps.

L'any 1913 deixà la seva Juneda nadiua i es traslladà a Barcelona a fer els seus estudis d'ampliació per ingressar a la Facultat de Medicina i treballar en una farmàcia, on obtenia un guany per contribuir a cobrir les despeses pels seus estudis i un coneixement directe de la manipulació oficial dels medicaments, aspecte de gran importància aleshores quan encara quasi tota la prescripció mèdica era feta amb receptes magistrals.

Però els seus lligams amb Juneda no sofriren gens ni mica per la seva residència a Barcelona: fou sempre un vilatà, enamorat del seu poble, i contribuïa

positivament a afavorir els seus paisans, facilitant-los hospitalitzacions, consultes, medicaments i, a més d'aquestes activitats de caire professional, fou un dels promotors del Parc Municipal d'Esports i regalà al seu poble la seva casa pairal per a instal·lar el Museu d'Artesania. Juneda l'havia nomenat fill predilecte i ell, en tot moment, correspongué a la distinció tan merescuda.

La seva carrera a Barcelona fou brillant. Fou un dels fundadors i primer President de l'Ateneu d'Alumnes Interns de l'Hospital de la Santa Creu, on cursà tots els estudis de la carrera. Es llicencià el 1919 i l'any següent es traslladà, amb el seu mestre el doctor Joan Freixas i Freixas, al recent inaugurat Hospital de Sant Pau, situat tan a les afores de la ciutat en aquelles dates, que la Molt Il·lustre Administració del mateix tenia organitzat un servei de trasllats en tartana per als metges que hi prestaven els seus serveis.

L'Hospital de Sant Pau ja fou per sempre més la Institució on el doctor Cornudella desenvolupà la seva exuberant vida professional. En ell preparà la seva tesi doctoral «L'Oleotòrax», llegida l'any 1927, i va exercir-hi tota la gamma dels càrrecs: Metge de Sala, Cap de Sala, Cap del Servei de Tisiologia (1935), Professor dels Cursos de Patologia Toràcica (des de 1941), President del Cos Facultatiu (1953). A ell es deu la modernització dels Serveis reunint les sales per als dos sexes i els dispensaris d'una mateixa Especialitat en un mateix pavelló.

El seu Servei de Tisiologia el va fer evolucionar amb gran encert, transformant-lo en Servei de Malalties de l'Aparell Respiratori, l'any 1955 i, encara, en Servei de Pneumologia General, el 1966, encetant aquesta denominació després tan acceptada arreu del nostre país.

L'amor al seu Hospital i la seva facilitat literària el portaren a la publicació d'una «Història de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau», edició magnífica a benefici del Servei de Pneumologia.

En la seva activitat extrahospitalària, el doctor Cornudella aconseguí importants guardons entre els quals cal remarcar que fou President de l'Associació de Patologia Respiratòria de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, President del Capítol de l'«American College of Chest Physicians» i Membre de nombroses Societats relacionades amb la seva Especialitat.

L'any 1973 aquesta Reial Acadèmia elegí el doctor Cornudella com Acadèmic de Número per ocupar la vacant produïda per incapacitat física d'un gran amic seu, el doctor Lluís Sayé i Sempere, també il·lustre pioner de la Tisiologia. Havia complert, doncs, el doctor Cornudella (com ell mateix comenta, humorísticament, en el seu discurs de recepció) setanta vuit anys. Era un home ben proporcionat, de complexió àgil i robusta, de rostre colrat i rigorosament afaitat, amb ulls brillants, clars i expressius sota una tofa de cabell blanquíssim. El seu capteniment era afable i optimista. De paraula fàcil i eloqüent, sempre disposat a encetar una conversa amical i suggestiva. Gran caminador, mantenia una envejable forma física i una elegància innata, de senyor rural. Tenia, talment, tota la continença d'un senador de l'antiga Roma.

El seu discurs de recepció versà sobre «La Pneumologia a Catalunya», tema científic-històric de la seva contemporaneïtat, al qual ell mateix havia contribuït com un dels més destacats iniciadors i va ser respost amb la dignitat merescuda pel molt il·lustre membre d'aquesta Reial Acadèmia, el doctor Jaume Pi i Figueras.

El discurs de recepció del doctor Cornudella tingué un notable complement: el magnífic llibre que sota el títol «La Pneumologia a Catalunya i els seus homes» fou editat per la Fundació Picasso-Reventós, l'any 1975, veritable joia bibliogràfica pel seu contingut i per la seva documentació gràfica, enriquida amb esplèndids aiguaforts de l'artista Josep Maria Subirachs. Servo com un tresor entre els meus llibres, l'exemplar núm. 399, que el doctor Cornudella va regalar-me, dedicat del seu puny i lletra.

Com home que era avesat a deixar l'empremta del bon treball, el doctor Cornudella, va saber emprendre la tasca ingent de la recuperació, sistematització i catalogació del fons de nou-cents setanta-sis llibres antics (des l'any 1490 al 1800) de la Biblioteca d'aquesta Reial Acadèmia de Medicina. Gràcies a la col·laboració del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, a través de la Secció del Patrimoni Bibliogràfic, el monumental «Catàleg de la Biblioteca de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona», editat pulcrament pel Departament de Cultura, segons les normes de catalogació bibliogràfica més modernes i amb una pauta per a la consulta comodíssima, veié la llum el maig de 1986. Representa un esplèndid homenatge pòstum al gran bibliotecari que fou d'aquesta Reial Acadèmia, el doctor Josep Cornudella i Capdevila, pel treball de gran envergadura, iniciat i quasi dut a terme per un enèrgic bibliotecari, lúcid i optimista, entre els seus vuitanta i noranta anys d'edat!

Aquesta relació incompleta dels mèrits del doctor Cornudella és més que suficient per servir-ne un gran record admiratiu i afectuós per part d'aquesta Reial Acadèmia a la qual tan eficaçment serví. En retre-li aquest tribut de justíssima recordança, m'adono que serà una tasca molt àrdua per a mi, la de seguir el seu magnífic exemple des d'aquest setial que ell tan dignament ocupà. Només en la mesura que les meves forces m'ho permetin, podré intentar-ho.

Haurem, encara, de trobar el doctor Cornudella en el transcurs de la meua peroració, per la seva participació en diversos esdeveniments relacionats amb el Sindicat de Metges de Catalunya que ara no esmento per evitar repeticions.

LA TRIA DEL TEMA

És preceptiu que el discurs de recepció d'un acadèmic electe versí sobre una matèria adequada a la Secció per a la qual ha estat elegit. Com jo ho he estat per a la de Higiene i Medicina Social, no he dubtat pas massa a triar el tema «El Sindicat de Metges de Catalunya i el seu llegat», en el qual tractaré de la magnífica obra mèdico-social del Sindicat de Metges de Catalunya, des la seva fundació fins a la seva extinció, és a dir des l'any 1920 a l'any 1940, aquest darrer com a data oficial de la seva dissolució. Perquè el Sindicat, realment, va deixar de funcionar a les darreries de 1938, pel desconcert dels últims temps de la contesa civil.

Han estat diversos els motius que m'hi han induït: Perquè era injust deixar oblidada una obra que fou cimera en la seva època, per tal com fou el més reeixit intent de resoldre els problemes de la Medicina Social des de dins mateix de l'estament mèdic. Perquè fou una Institució creada pels metges, sorgida del no res, i contra tota mena d'obstacles, en els difícils temps de la seva arrencada. Perquè un bon nombre de les seves realitzacions materials encara són ben vives i plenes de contingut i tanmateix cada dia són més els metges que, malgrat d'usar-les en el seu quefer habitual, els manca el coneixement exacte de com i gràcies a quins homes van sorgir. I també, perquè he esmerçat més de quaranta anys de la meua vida professional molt vinculat a l'entitat que sempre ha estat reconeguda com la fillola predilecta de l'extingit Sindicat de Metges de Catalunya: la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears (de la qual he estat president fins fa poques setmanes), entitat que pels seus nodrits i ben conservats arxius i per la seva relació ininterrompuda amb els cinc Col·legis Oficials de Metges del seu àmbit, ha estat per a mi no només una font importantíssima d'informació, sinó també com una excepcional llotja de prosceni, des d'on m'ha estat llegut contemplar —i fins i tot participar-hi— molts actes de la vida mèdica dels quasi cinquanta darrers anys a Catalunya i he conegut molt de prop molts dels qui foren els seus homes puntals. I, finalment, perquè m'ha semblat que aquest tema, a més de ser força interessant per als metges, pot ser força entenedor per a la resta de l'escollit auditori, no mèdic, i de tan diversa procedència com és el que sol aplegar-se en un acte com aquest.

He tingut la fortuna immensa que el nostre Excel·lentíssim President d'Honor, el doctor Bel·larmí Rodríguez Arias hagi acceptat de contestar el meu discurs. Ell va ser, també, un dels homes d'aquell llegendari Sindicat, i ningú no podria contestar-me amb millors coneixements. Però és difícil, per no dir impossible, que en aquest instant i amb poques paraules, jo pugui retre-li el testimoniatge de la meua gratitud. Perquè és una gratitud acumulada que ve de molt lluny, des d'un dia de l'any 1945, que vaig anar al seu despatx de l'Institut Neurològic

Municipal per convidar-lo a prendre part en uns actes commemoratius del XXVè aniversari del Casal del Metge. Des d'aquell dia, la nostra amistat ha estat ferma, invariablement. Això vol dir que, ultra un cordialíssim amic, he tingut un afectuós i experimentat conseller, on sigui que ens hem trobat: al Patronat del Casal del Metge, a la Mutual Mèdica, o en aquesta Reial Acadèmia.

Abans de continuar vull agrair de tot cor el doctor Rodríguez Arias perquè ha estat per a mi —com per a molts dels aquí presents— un gran exemple, una lliçó vivent de treball, d'experiència i d'eficàcia que, juntament amb el seu tracte caval·lerívol, han fet que des del seu càrrec de Secretari Perpetu, hagi arribat a ser el més entusiasta mantenidor d'aquesta Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona.

EL SINDICAT DE METGES DE CATALUNYA

El Sindicat de Metges de Catalunya ha estat, sens dubte de cap mena, l'organització professional més reeixida dels metges catalans. La seva idea sorgí el juny de 1919 en forma totalment espontània, entre dues sessions del III Congrés de Metges de Llengua Catalana, malgrat que el President de l'esmentat Congrés va refusar la vènia per a la reunió dels metges interessats a constituir-lo. Aquests, però, aconseguiren el seu propòsit i elegiren una «Comissió Organitzadora del Sindicat de Metges de Catalunya», presidida pel seu més destacat promotor, el doctor Ramon Pla i Armengol.

La Comissió treballà ferm i el 27 de març de 1920 es constituïa legalment el Sindicat de Metges de Catalunya, el qual havia de canviar tots els rumbos de la Medicina al nostre país, crear un conjunt d'institucions que l'han sobreviscut i fins propagar-se a les Illes Balears, el 1927, i aconseguir cinc anys més tard, el 1932, 2.928 associats, entre un total de 3.334 metges a Catalunya i les Illes. O sia el 88% dels metges en exercici a l'àmbit catalano-balear, aleshores.

Però el Sindicat de Metges de Catalunya, com qualsevol obra humana, era perible, i malgrat els seus notables reeiximents, l'avatar d'una guerra civil se l'emportà per sempre.

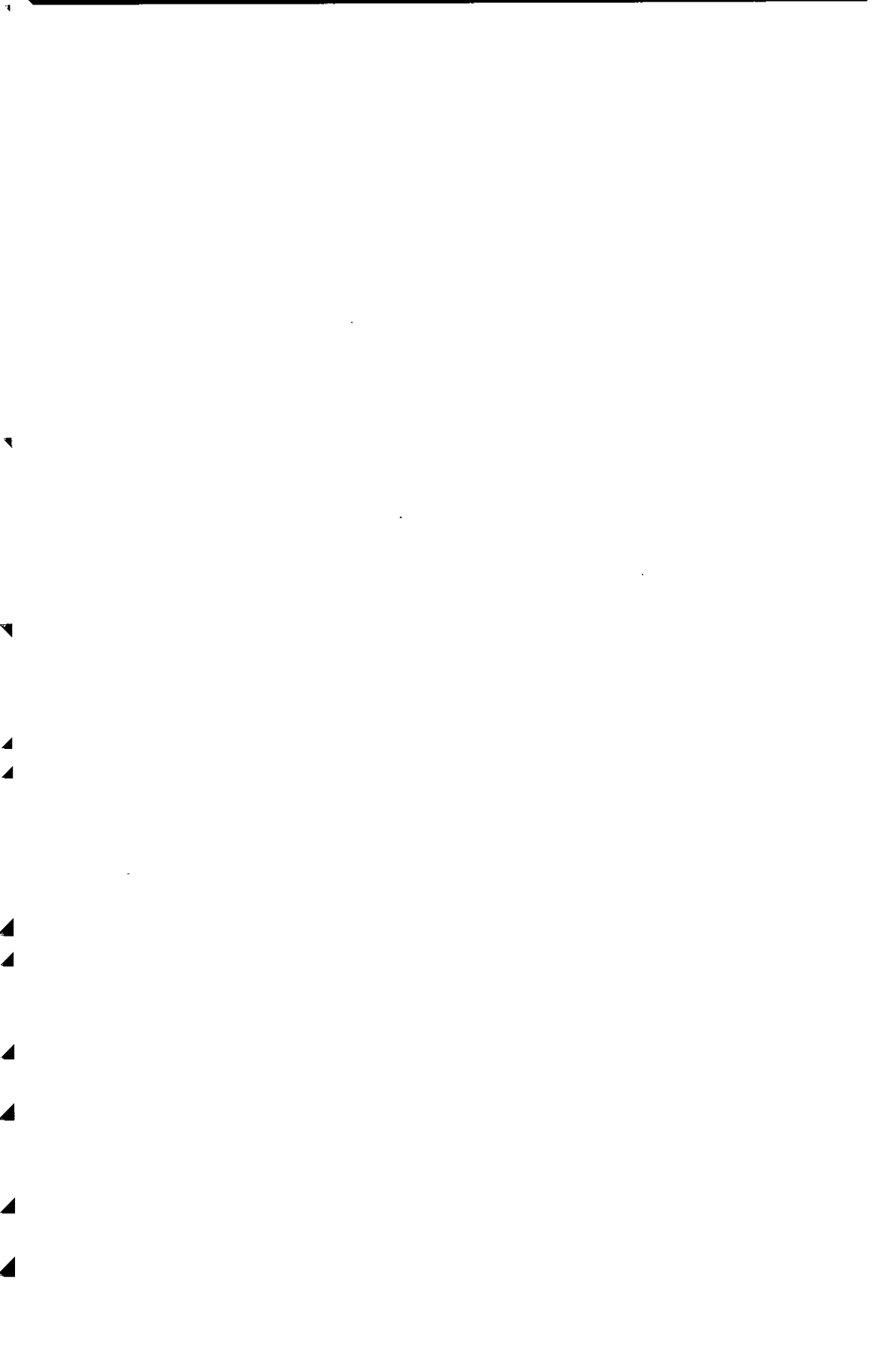
Per definir aquell Sindicat de Metges de Catalunya ho faré amb les mateixes paraules que ell mateix es definia en les pàgines del «Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya»:

EL SINDICAT DE METGES DE CATALUNYA PERSEGUEIX EL MAJOR ENNOBLIMENT DE LA FUNCIO SOCIAL ENCOMANADA A LA CLASSE MÈDICA, DEFENSANT ELS INTERESSOS MORALS I MATERIALS DELS METGES RESIDENTS A CATALUNYA, PROTEGINT ELS ASSOCIATS I LLURS FAMÍLIES AMB INSTITUCIONS DE PREVISIÓ I COOPERACIÓ.

Aquesta llegenda, sempre a la primera pàgina del «Butlletí», era com una declaració de principis del Sindicat. I en el primer número del «Butlletí», hom hi afegia:

«Sumar analogies i restar diferències, donar a cadascun el que li correspon, establir una funció protectora del metge en exercici, fins ara aïllat i perdent energies en el caos individual... constitueixen la missió fonamental del Sindicat.»

Però, per què aquells metges, el 1920, escolliren precisament que l'organització que els uniria havia de ser un sindicat?

PER QUÈ UN SINDICAT DE METGES EL 1920?

Una forma senzilla, certament, de contestar aquesta pregunta seria: Per què en aquell moment històric, arreu d'Europa estava produint-se un moviment massiu de sindicació, a nivell de tots els estaments socials, com a resultat dels trasbalsos polítics i econòmics de la Guerra de 1914-1918. Sindicació vol dir unió d'un grup determinat d'individus, convenientment associats, per a la defensa dels seus interessos. Era ben lògic que els metges, com una més de les classes afectades per la crisi, es disposés a la defensa dels seus interessos professionals, ben malmesos per la pressió dels desfavorables esdeveniments econòmico-socials d'aquella època.

Però aquesta curta resposta no ens satisfà perquè no ens fa cap llum sobre els motius profunds d'un canvi tan radical. Com sempre passa amb qualsevol fet històric, la seva aparició sembla un esclat, però cal esbrinar més enrera si hom vol arribar a conèixer la veritable constel·lació causal que ha arribat a produir-lo.

El mateix concepte de la Medicina Social, entès com la manera de dur a terme la pràctica assistencial de la ciència mèdica en una col·lectivitat humana i en una època determinada, ja implica que l'estudi ha d'abastar, com a mínim, dos factors: per una banda, el medi social, i la manera com hi és prestada l'assistència mèdica, per l'altra banda.

En un rapidíssim esbós, intentaré ressaltar el llunyà encadenament causal que preparava aquells amplíssims moviments de lluites i de defensa social.

Caldrà endinsar-nos en el segle XIX, el qual és d'una densitat històrica excepcional al nostre país. Contemplà sis canvis d'Estat, tres Regències, un Govern Provisional, tres guerres carlines, una guerra d'Àfrica i la pèrdua progressiva de totes les Colònies, enmig de constants pronunciaments i revoltes.

Aquesta excessiva fluïdesa dels esdeveniments polítics ja fa entendre que les condicions socials i econòmiques del país havien de ser força inestables. Però els mateixos factors socials i econòmics ja eren, per ells mateixos, prou importants per originar canvis molt remarcables en la vida del país, ja abans de l'entrada d'aquell segle.

La inestabilitat social ja havia començat el segle anterior amb la decadència dels gremis, quan la producció a gran escala en les manufactures d'aquell temps exigí un gran nombre d'operaris, de «fadrins» que ja no podrien completar el cicle evolutiu, tan característic del gremi: d'aprenent a fadrí, i de fadrí a mestre i a regentar un taller propi. Aquesta nova mena de fadrins ho romandrien tota la vida. No hi havia prou llocs perquè una massa tan gran de treballadors pogués accedir al grau laboral superior. Així va néixer el «sentiment de classe», entre

aquells que mai no canviarien de ser el mateix: fadrins, oficials, operaris o, ben aviat, «proletaris», tant se val.

Als començaments del segle XIX s'agreuja la situació amb la creació de les indústries tèxtils mecanitzades mitjançant el vapor. La població rural —aleshores la més nombrosa— començà a emigrar, gairebé massivament, cap a les fàbriques de Barcelona, Reus, Mataró i Manresa, principalment. Aquest corrent de superpoblació urbana, originà un amuntegament d'habitatge i d'indústries, amb el consegüent excés de mà d'obra i de descens dels jornals.

La majoria dels operaris treballaven en indústries tèxtils cotoneres, iniciades amb la fàbrica dels Bonaplata, el 1832 a Barcelona, i ràpidament esteses en forma de les anomenades «colònies» per les conques del Llobregat, el Cardoner i el Ter. Les condicions de treball eren d'una duresa extrema, amb jornades de dotze i fins catorze hores, en locals reduïts, il·luminats amb gas i poc ventilats. Les dones solien treballar la mateixa jornada que els homes. Els nens i les nenes, des dels vuit anys ja podien treballar sis hores diàries «per poder ajudar els seus pares i, també, anar a escola»... La mitjana de vida d'un treballador era de vint-i-tres anys i mig. La tuberculosi, l'alcoholisme i les epidèmies de còlera eren els flagells d'aquells amuntegaments humans, pràcticament analfabets i sense cap mena de protecció davant l'infortuni.

Al voltant de 1840 comencen a sorgir les societats obreres de lluita per arribar a obtenir el dret d'associació i poder negociar col·lectivament amb les organitzacions patronals unes millores de les condicions de treball, quasi sempre recolzades amb vagues i caixes de resistència per als obrers vagues i per als acomiadats. És el moment que neixen les mutualitats, com a entitats de previsió social per als casos de malaltia, invalidesa i altres sinistres; les cooperatives com a entitats d'ajuda econòmica per millorar la producció o abaratir el consum, i també sorgeixen els sindicats, característicament com a societats de defensa obrera i de lluita social.

És, també, l'època de les utopies i els idealismes de tota mena, d'uns homes obsedits per l'ànima de millorar aquelles masses humanes misèrrimes. A Barcelona hauríem pogut trobar-hi Narcís Monturiol, publicant totes les obres del seu amic, Etienne Cabet i desesperant-se per no poder anar-se'n a Amèrica —sortosament, per a la ciència— a la utòpica colònia socialista d'«Icària», perquè només tenia cinc-cents pessetes per al viatge de la seva família. També l'Anselm Clavé, des les agrupacions catòliques, fundava aleshores els seus famosos cors, per treure els homes de les tavernes. I l'Ildefons Cerdà, a poques passes d'on som, a la Plaça del Pedró, participava en una manifestació «icariana». Anys més tard, en el seu Pla d'Urbanisme, que configurà la Barcelona actual, el barri del Poble Nou l'anomenava d'«Icària», nom que serva, encara, l'avinguda que comunica aquell barri amb el de la Barceloneta.

Els primitius sindicats eren associacions locals de defensa de treballadors d'un mateix ofici. Aviat, però anaren federant-se entre ells i organitzant-se per rams de diferents oficis més o menys relacionats, a la vegada que es confederaven i adquirien àmbits territorials supranacionals.

L'any 1864 es forma, a Londres, l'«associació Internacional de Treballadors», la qual vuit anys més tard, el 1872 s'escindeix entre marxistes i anarquistes.

El 1889 els marxistes creen la Segona Internacional, i dos anys més tard, el 1891, apareix l'Encíclica «Rerum Novarum», del Papa Lleó XIII, urgint l'acció social dels catòlics i condemnant el socialisme.

Al nostre país, comença un període de gran agitació social. És el temps de les bombes a la nostra ciutat, que rep el tràgic sobrenom anarquista de «Rosa de Foc».

L'entrada del segle actual veu l'aprovació de la Llei d'Accidents del Treball (1901) i el reconeixement del dret de vaga pel Tribunal Suprem (1902). Va prenent cos un sindicalisme apolític, revolucionari, partidari de l'acció directa i de les grans reunions de diferents rams d'oficis, pràcticament polaritzat en dues grans organitzacions rivals, l'anarco-sindicalisme, representat per la Confederació Nacional del Treball (C.N.T.) i la «Unió General de Treballadors» (U.G.T.), de caire socialista. Al costat dels dos grans, coexistien alguns sindicats catòlics i alguns d'autònoms i, finalment, els anomenats sindicats «grocs», els sindicats d'inspiració patronal, submissos, oposats a la lluita de classes.

Els esdeveniments es succeeixen en cascada: la setmana tràgica, el 1907; la Guerra Europea, el 1914; la vaga general contra l'augment del cost de la vida, el 1916; la Revolució Russa; les Junes Militars i la vaga general revolucionària per tot Espanya, amb setanta morts —quaranta-tres, a Catalunya— són el tràgic balanç del 1917.

Però el 1918 i el 1919, són encara, pitjors. El final de la Guerra Europea suposa una gran crisi econòmica, en acabar-se els ingressos extraordinaris per la venda de productes a preus abusius als països bel·ligerants. Comencen les lluites sindicalistes, a trets, pels carrers de Barcelona. Escalata la vaga «de la Canadenca», que dura quasi dos mesos. Es trenquen les negociacions a les Comissions Mixtes d'Obrers i Patrons i el locaut patronal deixa al carrer uns 140.000 obrers.

EVOLUCIÓ DE L'EXERCICI PROFESSIONAL DE LA MEDICINA

Cal fer, també, un rapidíssim esbós de l'evolució de l'exercici de la Medicina des que va deixar de ser una activitat caritativa dels monjos cristians arran de la prohibició d'exercir-la fora dels monestirs. L'aparició dels metges laics significà un gran progrés de professionalització. Abundaven els metges de diverses nacionalitats, fins sarraïns i jueus, famosos per la seva perícia i pel favor que els dispensaven els reis i els nobles. Eren ben retribuïts i fins participaven dels honoraris dels «especiers» o primitius apotecaris.

Però l'excessiva proliferació de tota mena de fetillers i sanadors, motivà, cap a 1140, l'obligatorietat d'exàmens de competència i de proveir-se de permís per exercir. Hom exigia als nous metges cinc anys de pràctica i d'estudis al costat d'un metge veterà.

Dos segles més tard, les Corts de Cervera, el 1359, ja fan obligatori haver cursat tres anys en un Estudi General, i els metges ja comencen a tenir els títols de Batxiller, Llicenciat i Mestre, si tenen el grau superior d'estudis (corresponent a l'actual doctoral). És l'època del gran esplendor dels metges dels reis i dels senyors, els quals solen confiar-los missions diplomàtiques, polítiques i de consell, seguint l'exemple iniciat uns lustres abans amb Arnau de Vilanova, metge i plenipotenciari de tres reis: Pere II, Alfons II i Jaume II.

Pet aquestes dates, apareix un dels primers esbossos intencionats de Medicina Social. Arrel de les epidèmies de pesta, la ciutat de Barcelona nomenà Ramon de Tesserach «metge vigilant de la sanitat», el 1350, amb un sou de 100 lliures anyals. Així naixia la institució dels «metges del comú», ben aviat estesa a molts pobles i nuclis rurals. Solien ser metges retribuïts per la collectivitat i els seus beneficiaris tenien dret a tres visites franques cada mes. S'afavorí, així, l'aparició d'una mena de metges itinerants, que prestaven els seus serveis en diversos llocs d'una rodalia, en diversos dies de la setmana. Els honoraris, molt variables, no era infreqüent que s'ajustessin amb contractes d'assistència fins al guariment d'una malaltia.

Un mercader, un metge i un especier, solien inspeccionar i vetllar per la bona pràctica i per la bona provisió i preparació dels medicaments.

A la Corona d'Aragó, aquests examinadors foren substituïts, el segle xv, per la institució del Protomedicat. Els Protometges per expressa delegació de l'autoritat reial vigilaven el compliment de les normes deontològiques, les disposicions dels exàmens previs a l'exercici de la medicina, i la repressió de l'intrusisme i la fetilleria.

La institució del Protomedicat persistí, amb variacions i discontinuïtats (derivades del decret de Nova Planta i de la Guerra del Francès) fins que als començaments del segle xix fou substituït per la Reial Subdelegació de Medicina. Era

obligatòria la presentació del títol d'autorització al Subdelegat i la submissió al Jurat Mèdic Provincial, el qual sancionava les faltes i reprimia els abusos professionals.

Però les condicions bàsiques de l'exercici professional no havien canviat substancialment. La massa principal de la població habitava, encara, a la ruralia i els conflictes que calia afrontar als metges eren senzills: dificultats en el cobrament de les iguales d'algun aconducat insolvent, conflictes de rivalitat amb algun col·lega (quasi sempre de caire territorial, per «invasió» del partit aliè) i, sempre, el problema de l'assistència caritativa, humanitària, gratuïta per compte del metge.

En aquesta època, al primer terç del segle XIX, és quan comencen aquells grans moviments de masses humanes que deixen la ruralia per acudir al treball de les indústries, amb les conseqüents xacres socials que ja hem analitzat: amuntegament, excés de mà d'obra, jornals baixos, condicions miserables de vida i els flagells de la tuberculosi, l'alcoholisme i les epidèmies de còlera.

Tot això comporta la creació de les societats de defensa proletària com els sindicats, caixes de resistència, mutualitats i cooperatives, amb la particularitat que els riscos de malaltia són coberts des de les mutualitats com a prestacions de serveis globalment contractats i amb la menor despesa possible. Això representa, a ciutat, l'extinció del cobrament tradicional per acte mèdic, i als pobles, la invasió de la mutualitat sobre la iguala tradicional, aprofitant moltes vegades les rivalitats entre metges i la seva migrada situació econòmica des de la diàspora dels vilatans cap les poblacions industrials.

Cal adonar-se que l'exercici de la medicina havia romàs totalment individualista: el metge i el malalt amb la plena llibertat —l'un i l'altre— d'elegir-se o de rebutjar-se (sempre, naturalment, que hi hagués més d'un metge a l'abast per escollir-lo). Amb la irrupció de l'assegurança col·lectiva un nou element estrany s'interposava entre el metge i el seu malalt. I ben aviat aquesta interposició va fer-se no a la recerca d'un abaratiment —fins a cert punt comprensible en una mutualitat de gent empobrida— sinó a la recerca d'un negoci. Les entitats d'assegurança mercantil i les anomenades «falses mutualitats», interposant-se entre metge i malalt, establien una prima més cara que la retribució mèdica, per al pacient, i una retribució més barata, per al metge, amb el pretext de facilitar-li un nombre més elevat de clients i uns ingressos «estabilitzats».

Aquesta interferència agreujà un aspecte econòmic desfavorable que anava estenent-se en els nuclis més importants de població: l'assistència benèfica incontrolada per compte del metge. En el doble aspecte de la Institució que no tenia pressupost per pagar els seus metges i de l'abús de consultes i actes d'assistència mèdica per part de pacients no necessitats.

Fins aleshores l'assistència mèdica abastava tres modalitats principals: la consultació privada, al despatx d'un metge, generalment de molta nomenada, i satisfeta per acte mèdic amb emoluments importants; l'assistència domiciliària, a casa del malalt, pel metge de capçalera, generalment aconducat; i la beneficència hospitalària, gratuïta per part del metge i no massa desitjada pel malalt, perquè comportava un tàcit lliurament del seu cos per a l'estudi a canvi d'un restabliment més o menys problemàtic.

Moltes entitats mutualístiques d'aquell temps concertaven l'assistència hospi-

talària amb institucions benèfiques o pseudobenèfiques, assegurant-se el concurs dels metges de la institució sense retribució o amb retribució irrisòria.

Tots aquests fets resultaven en perjudici de l'economia del metge i en res no milloraven el seu prestigi.

Perquè és curiós de constatar com en aquest segle XIX la Medicina, la Clínica, la Cirurgia i les seves ciències auxiliars fan transcendents progressos que prestigien la Ciència Mèdica i causen l'admiració per als seus grans pioners. El descobriment, de Pasteur, dels gèrmens i la seva patogenicitat i de les possibilitats de prevenció i de vacunació; l'anestèsia, de Morton; l'hemostàsia perfeccionada per Péan; l'antisèpsia de Lister; les grans descobertes de Virchow, Ehrlich, Koch, Cajal, Röntgen i Aschoff; juntament amb el gran virtuosisme dels clínics com Laënnec, Bouillaud, Skoda; o dels cirurgians com Kocher, Billroth, Guyon, etc., fan que al llarg d'aquest segle XIX es produeixi el fet singularíssim que la Medicina hagi adquirit arreu un prestigi extraordinari, mentre que els metges, els homes que han d'exercir-la, que porten a tots els beneficis que tothom admira i considera imprescindible, són menystinguts i fins són objecte dels més inconsiderats intents d'explotació econòmica.

A Catalunya la transició entre els dos segles és marcada per l'ampli moviment literari i cultural de la Renaixença, amb manifestacions col·laterals tan importants com la fundació de «El Laboratorio», el 1872 i la seva fusió amb l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, el 1878, d'on sorgiria l'escola de medicina de Barcelona. És l'època dels mestres brillants i dels alumnes no menys famosos: Bartomeu Robert, Salvador Cardenal, Ramon Turró, Hermenegild Puig i Sais, Francesc Gallart, Pere Nubiola, Jaume Peyrí, August Pi i Sunyer.

Ja dins el segle actual hom contempla el bastiment dels nous Hospitals, el Clínic i el de Sant Pau, en els quals es desenvolupa la prestigiosa generació mèdica del salt de segle i neixen importants Escoles d'Especialitats de tota mena.

Però es repeteix la tràgica dualitat: el prestigi de la Medicina és immens i les seves figures pioneres gaudeixen la màxima consideració social, mentre que els metges dedicats a la pràctica de la professió mèdica són menystinguts i es veuen cada dia més desposseïts, als centres industrials per la creixent proliferació de les mutualitats de tota mena, pel caciquisme tradicional als pobles i arreu, per una sanitat oficial pobra, desorganitzada i excessivament burocratitzada.

Per altra banda, els metges tampoc no havien aconseguit una organització professional adequada. L'any 1883, alguns metges ja intentaren agrupar-se en un Col·legi, amb la finalitat de combatre el curanderisme, el xarlatanisme i la competència despietada entre els mateixos metges, però aquesta iniciativa no tingué reeixida. Novament, l'any 1891, una «Junta de Defensa de la Clase Médico-Farmacéutica», intentà la col·legiació obligatòria, sense aconseguir-la. Tres anys més tard, el 1894, començà a actuar el Col·legi de Metges de Barcelona, refrendat legalment i presidit pel doctor Joaquim Bonet i Amigó. El mateix any, es decretà la col·legiació obligatòria per a tot el país, però sembla que no s'acomplia com cal, perquè l'any 1899 el Ministre de la Governació consultà la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona respecte a la col·legiació obligatòria. Aquesta contestà «que era innecessària per a la garantia social i la salut pública» i «inútil per a la protecció dels interessos dels metges» i que «podia constituir una coacció i

una pèrdua de la llibertat, fins ara respectada», per bé que la resposta tenia dos vots particulars, discrepants.

La vida dels Col·legis de metges seguí tan precària, que el 1911 es tornà a la llibertat de col·legiació.

No fou fins el 1917 que la col·legiació dels metges esdevingué obligatòria definitivament. Però els metges no tenien cap confiança en aquests vacil·lants organismes, ni en el suport que poguessin prestar contra els abusos dels cacics rurals, dels intrusos i de les entitats d'assistència mèdica.

Emmig d'aquesta marejada tempestuosa dels esdeveniments, el més de juny de 1919, se celebrà el Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana, en el transcurs del qual un grup de metges assistents demanà una reunió per tractar de la conveniència de crear un sindicat professional per a la defensa dels malmesos interessos de la classe mèdica. La petició fou desestimada pel president del Congrés, al·legant que no era matèria per a un Congrés científic de metges. Els peticionaris, però, convocaren una reunió extraoficial, aprofitant una pausa entre dues sessions del Congrés i malgrat la improvisació, obtingueren un acord rotund: de constituir la Comissió Organitzadora del Sindicat de Metges de Catalunya i que comencés a recaptar-se, immediatament, una quota de dues pessetes mensuals als metges que s'apuntaven al projecte d'un Sindicat de Metges de Catalunya.

Els membres de la Comissió Organitzadora treballaren bé i amb diligència: el 27 de març de 1920, al local de l'«Ateneu Empordanès» del carrer del Pi de la nostra ciutat, se celebrà la sessió de constitució del Sindicat de Metges de Catalunya, amb assistència d'uns cinc-cents metges i un delegat governatiu, segons l'acta que transcriu literalment:

«En la ciutat de Barcelona a vint-i-set de març de mil noucents vint i hora de les vint-i-dues. — En la casa número onze, pis principal, del carrer del Pi, prèvia convocatòria de la Comissió Organitzadora del Sindicat de Metges de Catalunya, nomenada en el Tercer Congrés de Llengua Catalana, celebrat a Tarragona, en juny de mil noucents-dinou, amb assistència d'un Delegat del Govern Civil de la Província, es reuniren els senyors següents, metges en exercici: Dr. En Tomàs Bataller Soldevila. — Dr. En Josep Girona Trius. — Dr. En Josep Mestre Puig. — Dr. En Josep Mestres Miquel. — Dr. En Enric Mias Codina. — Dr. En Emili Monturiol Mata. — Dr. En Miquel Palau Simó. — Dr. En Ramon Pla i Armengol. — Dr. En Hermenegild Puig i Sais. — Dr. En Higiní Sicart Soler. — Dr. En Lluís Vila Abadal. — Dr. En Pelai Vilanova Massanet. — i Dr. En Joan A. Wennberg Alcobé. Fou examinat, llegit i aprovat per unànime aclamació l'Estatut del Sindicat de Metges de Catalunya presentat al Govern Civil de Barcelona el quinze dels corrents i abans d'aquest dia presentat així mateix als Governos Civils de Girona, Lleida i Tarragona. — A continuació i amb arreglament a l'article 10 de dit Estatut es procedí a constituir la Junta Directiva, en la següent forma: President, Dr. Puig. — Vice-President, Dr. Monturiol. — Secretari, Dr. Mestre. — Vice-Secretari, Dr. Mias. — Tresorer, Dr. Vilanova. — Comptador, Dr. Wennberg. — Arxiver, Dr. Vila. — Vocal I, Dr. Sicart. — Vocal II, Dr. Pla. — Vocal III, Dr. Mestres. — Vocal IV, Dr. Bataller. — Vocal V,

Dr. Girona. — Vocal VI, Dr. Palau. Acte seguit cada un dels membres de la Junta Directiva es possessionà del seu respectiu càrrec i el senyor President declarà legalment constituït el Sindicat de Metges de Catalunya i presentà un segell que fou acceptat com a oficial. — I en testimoni s'estengué la present acta amb la firma dels assistents i el segell de l'Associació, i s'aixecà la sessió essent l'hora de les vint-i-tres.»

UNS FETS I UN PLANTEJAMENT

Els creadors del Sindicat de Metges de Catalunya van saber assumir en tot el seu valor uns fets històrico-socials de gran transcendència, com eren:

a) La proletarització de la societat, com a resultat del transvasament de la població rural cap als nuclis industrials, amb les conseqüències inevitables del seu agrupament en entitats de defensa dels seus interessos.

b) La mutualització d'aquelles masses obreres enfront dels riscos econòmics que podien representar la malaltia, la invalidesa i la mort. Amb el corollari desfavorable per als metges que les mútues així nascudes no només es desentenen de la retribució dels qui havien de vetllar per la seva salut, sinó que sota el pretext d'una impersonal contractació «per serveis», procuraven sotmetre la retribució del metge a un mercadeig, cotitzat sempre a la baixa.

c) La propagació d'aquesta xacra al camp mercantilista, amb les entitats d'assegurances d'accidents i d'assistència mèdica, decidides a obtenir beneficis amb unes activitats essencialment mèdiques, amb aquells mateixos objectius de mercat, agreujats per l'afany del lucre en el seu negoci.

d) La invasió d'aquestes noves modalitats assistencials en la medicina rural, ja de si prou empobrida per l'incessant emigració cap als nuclis urbans i tradicionalment coaccionada per cacics de tota mena.

e) La inoperància dels Col·legis de Metges per a la defensa dels malparats interessos materials i morals dels metges, i la manca d'una organització professional, capaç d'unir-los i de crear una força per a la lluita social, com ja la tenien fins els estaments de condició més humil.

Aleshores, els creadors del Sindicat de Metges de Catalunya ho veieren ben clar: Calia una mobilització col·lectiva dels metges que produís una organització de defensa prou vigorosa per enfrontar-se amb èxit a tots els contraris als seus interessos i, a la vegada, els facilités tots els avantatges propis de qualsevol classe social organitzada: mutualització, crèdits, assessoraments, local social, etc.

Aquesta organització es plantejava, clarament, per definició i per finalitats, com un sindicat. «El mot "sindicat" feia basarda en aquells temps en què els sindicalistes dirimien els seus plets a trets pels carrers de Barcelona. Però Ramon Pla i Armengol "tirà la bomba" del Sindicat de Metges de Catalunya, entre dues sessions del III Congrés de Metges de Llengua Catalana —diu el doctor Cornudella en la seva semblança de Pla i Armengol, com a tisiòleg— però Pla aconseguí que es creés la Comissió Organitzadora del Sindicat de Metges de Catalunya, de la qual fou nomenat President. Quan el Sindicat de Metges de Catalunya fou constituït oficialment, el 27 de març de 1920, Pla, pel seu socialisme, no acceptà

la presidència. Convencé un home madur, temperat, comprensiu, auster i actiu, de prestigi científic i social reconeguts: Hermenegild Puig i Sais. Fou acceptat unànimament i resultà un veritable encert: l'entitat cresqué en progressió geomètrica i en poc temps abastava el 70% de la col·legiació mèdica catalana.»

Aquest text resum en poques paraules el què va ser el Sindicat de Metges de Catalunya des del començament: un sindicat professional, sense cap mena de color polític —al mateix acte de la seva constitució, hom rebutjà, *per unanimitat* la seva filiació a la U.G.T.— totalment democràtic, molt matisat per la temperància i francament orientat vers els metges rurals, a les comarques, i els metges assalariats, als nuclis industrials i a les ciutats.

PROPÒSITS I ACTUACIÓ DEL SINDICAT DE METGES

El Sindicat de Metges de Catalunya es proposà des del primer moment una actuació eficaç i prestigiosa. Necessitava l'eficàcia per demostrar la seva utilitat i la raó de la seva existència com a nova institució no prevista fins aleshores. Calia que els metges s'adonessin que sense la seva unió no podia existir cap mena de força col·lectiva. I aquesta força, si hom l'aconseguia, no podia esmerçar-se en accions dubtoses o temeràries. No hi havia altre camí que el de la claredat, la rectitud i la fermesa. Era indispensable expressar els criteris i punts de vista de l'estament mèdic amb raonaments i judicis totalment equànimes, sempre amb la mira d'una bona qualitat dels actes mèdics i a la correcta prestació dels mateixos, tant de cara al client, com de cara als companys de professió i a les organitzacions d'assistència col·lectiva, privades o estatals. Un cop decidida l'actitud a adoptar, calia mantenir-la resolutament enfront de qualsevol oponent, mentre hom no demostrés una millor raó fonamentada.

Això darrer comportava, en més d'una ocasió, que el Sindicat de Metges de Catalunya hagués de resoldre en contra d'allò que pretenia algun dels seus associats, si aquest no tenia raó, no complia els compromisos formalment adquirits o no respectava els acords acceptats prèviament en ferm —sempre i quan no hi haguessin coaccions demostrables contra el metge sindicat. Això podia ocórrer en conflictes entre metge i malalt, entre dos metges en discòrdia, o entre un metge i una entitat.

El pronunciament raonat i equànim de la Junta Directiva del Sindicat de Metges de Catalunya era, en tals casos, una garantia de justícia per a tots i el fonament d'un prestigi a dins i a fora del Sindicat, el qual anava aconseguint d'ésser tingut cada cop més com l'interlocutor més vàlid i més seriós per a les negociacions entre els metges i les diferents entitats interessades en obtenir pactes, contractes o prestacions amb les degudes garanties per ambdues bandes.

Les resolucions eren preses a les reunions de les Seccions corresponents, o de la Junta Directiva i fins i tot de l'Assemblea de Delegats, segons la seva importància. Tot el seu procés constava en acta i tots aquests acords eren publicats al Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya. Si hi havia alguna impugnació dels acords, era feta pública i si hagués motivat ulterior resolució sobre l'acord previ, era sempre publicada en la propera edició del Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya.

Aquesta pulcritud en la negociació i la seva diafanitat reportaren èxits inicials molt importants per al Sindicat de Metges de Catalunya com fou l'acord sobre noves tarifes d'accidents del treball, obtingut amb els representants i assessors jurídics de les principals Companyies d'Assegurances, a Barcelona, el mes d'octu-

bre de 1921, i la resolució d'enverinats litigis al medi rural com el conflicte de la població de Montblanc contra els seus metges i farmacèutics, o la reorganització de les prestacions dels metges Titulars en la majoria dels municipis.

L'ORGANITZACIÓ DEL SINDICAT DE METGES

El Sindicat de Metges de Catalunya aconseguí una reeixida veritablement sorprenent en aquells temps tan poc propicis, vencent el pessimisme i l'individualisme dels metges que veien, cada cop més escèptics, com el seu prestigi i els seus interessos econòmics eren progressivament menystinguts en l'organització sanitària del país. Al cap de pocs mesos de la seva fundació, ja comptava amb l'afiliació del 70% dels metges que exercien a Catalunya.

La consideració d'aquest extraordinari esclat d'implantació, ultra la demostració que la seva necessitat era ben sentida pels metges d'aleshores, implica l'existència d'una organització idònia, capaç de funcionar bé i d'atreure l'ingrés massiu dels seus associats.

Cal, doncs, que faci un estudi resumit de la seva organització interna, senzilla, democràtica i eficaç.

L'òrgan suprem del Sindicat de Metges de Catalunya era la seva Assemblea de Delegats, constituïda pel Consell General, la Junta Consultiva, els Presidents de les institucions filials i els Delegats de les Seccions Comarcals, en nombre d'un delegat per cada grup de cinquanta associats, o fracció de grup.

Les Seccions Comarcals eren constituïdes segons les característiques pròpies de la comarca, lliurement definides pels metges dels partits que l'integraven, els quals es constituïen en Secció Comarcal, elegien la seva Junta Comarcal i els seus Delegats a l'Assemblea, en la proporció que els pertoqués, segons que hem vist. A més, aquesta Secció, per la seva especial importància, elegia un representant de les Comarques per Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona i, posteriorment a 1927, per les Balears. I, encara, a l'Assemblea, hom elegia un President de Partits Mèdics, el qual era vocal nat del Consell General.

En les comarques en les quals hom elegia més d'un Delegat hi havia establert el règim de majories i minories, i en les d'un sol Delegat, les minories tenien veu a l'Assamblea, perquè cada associat tenia el dret de ser-hi escoltat, sempre que presentés una proposta escrita i dins d'uns terminis reglamentaris.

Les Institucions filials —la Mutual, la Cooperativa i la Caixa— elegien els seus Consells d'Administració en les seves respectives Juntes Generals, i el seu President era el Delegat que les representava a l'Assemblea de Delegats del Sindicat.

Entre l'Assemblea de Delegats i el Consell General hi havia la Junta Consultiva, constituïda per associats que haguessin exercit càrrecs directius amb anterioritat i als quals designés l'Assemblea per als càrrecs corresponents.

L'organització era perfectament democràtica i concedia un pes molt específic a la Medicina Comarcal, la qual era directament representada al Consell General.

El Consell General, al seu torn, podia designar diferents serveis o Seccions

Generals, les quals tenien una Junta, nomenada pel Consell General i presidida per un dels seus Consellers.

També el Consell General nomenava un dels seus Consellers per presidir les Ponències, quan la seva importància així ho aconsellava.

Complements utilíssims de tota aquesta ben travada organització foren la creació d'una entitat de previsió social per als metges, la Mutual Mèdica, i la d'un butlletí: el Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya, editat cada mes pel Consell General del Sindicat, en el qual es publicaven articles doctrinals i de lluita, acords, actes, convocatòries, estats de comptes i tot allò que calia debatre a les Assemblees, amb trenta dies d'anticipació.

Cal remarcar aquestes dues creacions del Sindicat de Metges de Catalunya perquè foren els dos encerts inicials que el vertebraren sòlidament.

La Mutual Mèdica per la seva condició comunal i per la seva ràpida extensió per tot l'àmbit del Sindicat, significà una atractiva obra d'unió i ajut entre els companys i per la seva organització econòmica i administrativa, ben aviat fou, més que «la fillola predilecta» —com solia anomenar-se-la— una mena d'«alter ego», una institució de suplència del mateix Sindicat de Metges de Catalunya. La seva existència, garantida com a personalitat jurídica que era, la seva potència econòmica i la seva organització, amb funcionaris de plantilla molt capacitats i força coneixedors de l'ambient professional mèdic, i la presència de molts homes de la Junta Directiva del Sindicat de Metges de Catalunya en el Consell de l'entitat, eren condicions que permetien amb tota facilitat que en moments difícils, quan el Sindicat era clausurat, o els seus directius eren sumariats, que des la Mutual s'assumissin les funcions que calia mantenir, en forma oberta o dissimulada, perquè el Sindicat es mantingués viu i sense fracassar. Així, veiem com l'any 1923, quan el Sindicat de Metges de Catalunya fou clausurat per la Dictadura, la Mutual Mèdica el substitueix administrativament i fins i tot edita un Butlletí —que no és el «Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya», sinó el «Butlletí de la Mutual Mèdica»— però que només és diferent perquè per comptes de tenir les cobertes grises les té blaves. I, també, els darrers temps de la guerra, quan la diàspora de directius del Sindicat és gairebé total, torna a fer-se des la Mutual Mèdica no només la seva feina pròpia, sinó també la del Sindicat de Metges de Catalunya, malauradament en forma crepuscular.

El Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya fou un encert des del primer moment. Es repartia, cada mes, gratuïtament, a tots els associats. Primer a Catalunya i, a partir de la incorporació dels metges de les Balears, igualment a les Illes. Era una publicació senzilla, d'unes vint planes de text, en format de quart i amb cobertes grises. La seva primera plana de text, encapçalada amb l'escut del Sindicat de Metges de Catalunya, portava sempre la llegenda que era com la declaració de principis del Sindicat:

EL SINDICAT DE METGES DE CATALUNYA persegueix el major ennobliment de la funció social encomanada a la classe mèdica, defensant els interessos morals i materials dels metges residents a Catalunya, i protegint als associats i llurs famílies per medi(sic) d'institucions de Previsió i Cooperació.

Usualment, aquesta primera plana anava dedicada als Editorials del Consell de Redacció o a avisos o esdeveniments de gran importància. Seguia una «Secció Oficial» amb els extractes de les Sessions de la Junta Directiva del Sindicat de Metges de Catalunya, un «Noticiari», els «Moviments de Caixa del Sindicat de Metges de Catalunya durant el mes», les «Seccions Comarcals» (amb notícies, cartes, peticions, etc.), una secció dedicada als Col·legis de Metges i una secció dedicada a la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears, en la qual també s'hi reflectia el seu estat de comptes. Una secció de donatius per a la Caixa de la Mutual cloïa el Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya, el qual comptava amb anuncis suficients per assegurar, amb escreix, la seva tirada. Al final de l'exercici, el superàvit obtingut pel «Butlletí» era donat a la Caixa de la Mutual Mèdica.

A l'època d'esplendor del Sindicat de Metges de Catalunya, el seu Butlletí era una publicació de cinquanta pàgines i va enriquir-se amb la col·laboració de tota mena d'escriptors d'aquell temps.

LA MUTUAL MÈDICA

Em pertoca, ara, parlar de la Mutual Mèdica, obra estimada «fillola predilecta» del Sindicat de Metges de Catalunya i, sens dubte de cap mena, gran empresa vertebradora del Sindicat perquè significà en aquell temps la creació d'una Mutualitat eficient i ràpidament acceptada per un estament mèdic mancat totalment d'assegurança, desprotegit econòmicament.

Els metges restaven abandonats a una tristíssima sort en cas de qualsevol mena d'incapacitat per al treball, i la seva defunció massa sovint menava a la ruïna la seva família.

La Mutual representà un alleujament d'aquesta anguniosa situació i una esperança ben fonamentada per arribar a resoldre-la. Per altra banda, representava una entitat de pau dins de la fragositat de la lluita social que comportava l'actuació al Sindicat i, a més, tenia el gran avantatge de ser comuna a totes les comarques i províncies de l'àmbit del Sindicat. Totes aquestes condicions concorrents contribuïen a fomentar la solidaritat entre els companys i la seva simpatia envers l'entitat que els agermanava. Altrament, la Mutual enfortia el Sindicat perquè com a fillola seva, aquell qui es donava de baixa del Sindicat, perdia tots els drets adquirits a la Mutual.

La Mutual Mèdica fou fundada el 18 de novembre de 1920, al local social del Sindicat de Metges de Catalunya, a la Rambla de les Flors número 16.

El primer article del seu projecte de Reglament deia: «El Sindicat de Metges de Catalunya, a tenor de l'article 2 del seu Estatut, organitza exclusivament per als seus socis una institució de previsió intitolada Mutual Mèdica, que té per objecte els socors mutus dels associats en els casos d'invalidesa i defunció».

A l'acta fundacional hi trobem com a signataris tota la plana major del Sindicat, molts homes de la qual participen amb càrrecs al Consell de la nou-nada Mutual. Homes tan rellevants com Hermenegild Puig i Sais i Ramon Pla i Armengol, capdavanters indiscutibles del Sindicat, al costat dels grans coneixedors del mutualisme com Higini Sicart, Josep Girona i Ramon Taxonera.

L'entitat fou estructurada com a mutualitat mixta, per prorrategie pur entre els associats de les derrames corresponents als sinistres i, a més, una quota fixa mensual per subvenir les despeses d'administració. El seu finançament, sàviament articulat per Higini Sicart mitjançant uns Fons de Garantia, uns Fons de Compensacions per edats i un Fons Mixt o fons general administratiu, malgrat les successives ampliacions per tal d'anar adaptant les prestacions econòmiques a la incessant inflació, havia romàs inalterat fins a la promulgació de la «Ley de Ordenación del Seguro Privado», la qual m'abstinc de comentar, però que ha exigut una reforma total, econòmica i administrativa, i ens obliga a cotitzar per capitalització, a desgrat que el sistema originari s'havia demostrat prou bo com per resoldre tots els problemes al llarg de seixanta-cinc anys, inclosa una guerra civil.

Als seus inicis, la Mutual Mèdica, constava de cinc grups d'assegurança d'Invalidesa i cinc grups de Vida. Els subsidis, en cas de malaltia o invalidesa de l'associat eren fins a un màxim de 750 pessetes mensuals i els socors, en cas de defunció del soci, podien arribar a les 50.000 pessetes per als seus beneficiaris. En successives ampliacions d'aquestes assegurances, les quals han comportat la creació de trenta nous grups a la Secció d'Invalidesa i trenta més a la Secció de Vida, els subsidis actuals per invalidesa o malaltia poden ser de 44.500 pessetes mensuals, i els socors a la família en cas de defunció de l'associat poden arribar als 2.300.000 pessetes.

L'any 1930 fou creada, ja pel mateix Sindicat, una Secció dels Trenta Primers Dies, mitjançant la qual l'assegurat podia percebre subsidis d'invalidesa des del primer dia de la baixa, sense la franquícia reglamentària d'un mes.

L'any 1974 va crear-se la Secció d'Orfenesa, la qual permet d'ajudar els fills orfes de l'associat amb una pensió mensual de 10.000 pessetes o de 20.000 pessetes, segons l'opció d'assegurança, fins al dia que compleixen els vint-i-un anys.

Finalment, l'any 1986 va crear-se la Secció Complementària de Vida, assegurança de modalitat temporal per renovació anual, amb quotes en funció de l'edat, pensada especialment per a la cobertura de riscos dels metges joves. Els socors que forneix aquesta nova Secció són, optativament 1.000.000 ó 2.000.000 de pessetes, en cas de mort natural, els quals es dupliquen en cas de mort per accident i munten a 2.500.000 o a 5.000.000 de pessetes, cas que la mort fos per accident de circulació.

El balanç de situació econòmica de l'entitat aprovat a la darrera Assemblea de Delegats, celebrada el mes de març propassat, reflectia les següents importants dades:

Nombre de socis: 16.276. Actiu:	1.626.888.913 pessetes.
Pagaments per subsidis de l'any 1987:	87.947.768 pessetes.
Pagaments de socors de defunció 1987:	53.982.800 pessetes.
Total de pagaments, subsidis i socors:	141.930.568 pessetes.

El total absolut dels subsidis d'invalidesa pagats des de la fundació de la Mutual Mèdica munta 710.795.714 pessetes, i els socors de vida pagats des d'aleshores munten 623.032.941 pessetes. La suma d'aquestes dues quantitats, 1.333.828.655 pessetes, mostra a bastament el que ha significat per als metges i llurs famílies l'existència de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears, obra predilecta del Sindicat de Metges de Catalunya.

Però l'acció benefactora de la Mutual Mèdica no s'ha limitat a la individualitat dels seus associats. La bona entesa amb els Col·legis de Metges del seu àmbit territorial ha permès que els locals socials dels Col·legis de Metges de Girona, de Lleida i de Tarragona, així com les Delegacions de Tortosa (del Col·legi de Tarragona) i de Manresa (del Col·legi de Barcelona), siguin propietat dels esmentats Col·legis, mercès al finançament de la Mutual mitjançant sengles contractes de lloguer amb opcions de compra, al moment present realitzades satisfactòriament totes elles per ambdues parts.

Cal remarcar, molt especialment, entre els béns que posseeix la Mutual Mèdica, la propietat del Casal del Metge, la plasmació material més reeixida del Sindicat de Metges de Catalunya. La Mutual pogué rescatar-lo per als metges de Catalunya i les Illes, com veurem més endavant en parlar de la liquidació del Sindicat. El Casal, avui, amb legítim orgull de la Mutual i dels seus associats, torna a ser la seu del Consell de Col·legis de Metges de Catalunya, la «casa pairal» dels metges.

En parlar de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears no puc deixar de dir que ha estat des d'aquesta estimada entitat que he exercit la més bona part de la meva actuació mèdico-social, des de dins mateix del nostre estament corporatiu, com ho feien aquells homes que han estat els meus models admirats. He passat quaranta-un anys al seu Consell d'Administració, els dotze darrers, fins fa poques setmanes, com a President. En el transcurs d'aquesta corrua d'anys he conegut un gran nombre d'amics, de companys i de funcionaris que sempre m'ajudaren amb lleialtat i amb eficàcia. Els dec una gratitud immensa, entre moltes d'altres coses, perquè sense la seva valuosa col·laboració mai no hauria pogut arribar a parlar, avui, des d'aquest lloc.

LA COOPERATIVA DE CONSUM

El 27 de novembre de 1926, enmig d'una sèrie de circumstàncies difícils com eren les imposicions governatives hostils que comportaren la modificació forçosa del Reglament —amb la dissolució de les Seccions Comarcal— i la separació física del Sindicat de Metges de Catalunya i el Col·legi de Metges de Barcelona (el Sindicat es traslladà al carrer del Consell de Cent, 331), la IV Assemblea Ordinària de Delegats del Sindicat de Metges de Catalunya, donà prova de la immensa capacitat creativa del Sindicat, una vegada més, en aprovar el Reglament de la Cooperativa de Consum.

La finalitat de la Cooperativa de Consum era proveir els metges de tot l'utilatge necessari per a la pràctica de la professió, amb la major economia possible. L'entitat s'organitzà segons la modalitat cooperativista de consum i amb les premisses de no augmentar la capitalització més enllà de l'activitat cooperadora, i de no establir càrrecs directius retribuïts.

L'aportació de capital s'obtingué amb dues emissions de 2.000 Títols de Cooperació, de 50 pessetes de valor cada un, els quals s'anaren posant en circulació a mesura que el volum econòmic de les transaccions de la Cooperativa de Consum ho aconsellava. Els beneficis es repartien atorgant un premi no superior al 7% sobre el valor de les compres fetes pels socis, un rèdit proporcional al valor dels títols subscrits, i la resta es repartia un 50% a fons de reserva i un 50% a obres socials (beques, viatges d'estudis, crèdits d'instal·lació de consultori, etc.). També s'atorgava un crèdit per a les compres, proporcional al valor del Títols subscrits.

La Cooperativa de Consum trigà uns dos anys a posar-se efectivament en marxa, el 1er. de novembre de 1928, per la forta oposició de les cases dedicades a la venda d'utilatge mèdic. Cal reconèixer que la seva forta implantació entre els metges significà una reducció important dels preus abusius de l'instrumental i dels apòsits, i que moltes Clíniques començaren a proveir-se a la Cooperativa de Consum.

Una vegada més, el Sindicat de Metges de Catalunya havia sabut actuar amb encert i consolidava la seva obra.

Després de la dissolució del Sindicat, la Cooperativa, el 1944, adaptada a la Llei de Cooperativitat, creà una nova Secció: la de la Llar. Començava una nova singlada. Amb la fortuna de retrobar el doctor Joaquim Arumí i Fargas, forjador de nous equips directius, els quals han aconseguit, el darrer exercici anual portar el nombre de socis de la Cooperativa a 13.828, i les vendes de Material Mèdic, Llibreria i Llar, a 468.423.366 pessetes, amb un superàvit a repartir de 19.300.923 pessetes.

LA CAIXA DE PREVISIÓ I CRÈDIT

L'any 1929, la VIII Assemblea de Delegats del Sindicat de Metges de Catalunya creà la Caixa de Previsió i Crèdit, refonent en ella les Seccions de cobraments contra clients morosos, la gestoria administrativa per als associats i una Caixa de Crèdit que ja també funcionava atorgant préstecs als associats que els sol·licitessin.

Aquesta nova institució constava de cinc seccions.

La primera era de comptes corrents per serveis administratius, una veritable gestoria que mitjançant l'ingrés d'unes quantitats estipulades pagava tota mena de despeses fixes de l'associat, segons ordre escrita i detallada. També s'encarregava del cobrament d'honoraris a clients morosos, fins i tot per via judicial, si era necessari.

La segona secció era de comptes corrents disponibles, sense limitació i a interès fix.

La tercera era la veritable Caixa d'Estalvi, amb fons independents i subjecta a les garanties legals usuals.

La quarta secció era una modalitat de creació de capitals a termini, proporcionats als ingressos periòdicament ingressats per l'associat.

I la cinquena era una mutualitat d'assegurances dotals per als fills dels metges.

La importància i el volum de transaccions d'aquesta Caixa de Previsió i Crèdit fou suficient perquè en bastir-se el Casal del Metge hom construís una cambra cuirassada, al seu soterrani, per a ús dels associats.

Ultra la seva utilitat privada per als associats, la Caixa de Crèdit i Estalvi, era una poderosa institució financera que enfortia el Sindicat de Metges de Catalunya i facilitava les seves relacions econòmiques exteriors amb un indiscutible toc de prestigi corporatiu.

Després de la liquidació del Sindicat de Metges de Catalunya, el 1940, reneix la Secció Administrativa i uns anys més tard, el 1947, adquireix extraordinari volum econòmic en transferir-se-li l'habilitació per al pagament dels honoraris dels metges de l'Assegurança de Malaltia.

Aquesta nova volada econòmica i la circumstància que el 1958 es faci càrrec de la seva gestió un equip excepcionalment eficaç, sota la direcció del doctor Manuel Girona i Callol, dona pas, l'any 1962, a la creació de la Caixa de Crèdit i Estalvi de la Segona Agrupació Mèdica. L'èxit d'aquesta nova institució, engeloseix les altres Caixes d'Estalvis i aconseguen que s'obligui a la nostra Caixa a esdevenir, legalment, una cooperativa i a canviar el seu nom. Serà la Cooperativa de Crèdit i Estalvi de la Segona Agrupació Mèdica, a partir de l'any 1968, la qual es transformarà en Banc de Crèdit Corporatiu, el 1978.

Simultàniament es concentrà tota l'activitat d'ordre social i benèfic de l'antiga Caixa en una nova entitat: la Fundació de la Cooperativa de Crèdit i Estalvi de la Segona Agrupació Mèdica, regida per un Patronat presidit pel doctor Pere Mas i Oliver. Aquesta institució ha repartit entre els seus beneficiaris (la majoria vidues de metges) la quantitat de 89.738.204 pessetes en els darrers deu anys, des de la seva fundació.

Noves singlades econòmiques, sempre sota la direcció del mateix equip, han transformat el nostre Banc de Crèdit Corporatiu en la Divisió Mèdica del Banc Català de Crèdit, dins l'òrbita del Banc Espanyol de Crèdit, B.A.N.E.S.T.O.

Potser la millor manera de resumir el que ha representat tota aquesta inces-sant activitat econòmica i financera, siguin els resultats aconseguits en benefici dels metges i llurs familiars, des de la seva transformació, l'any 1962:

- 20.000.000.000 de pessetes, atorgats en 19.000 crèdits.
- 371 pisos, construïts a la ciutat de Barcelona.
- 46 apartaments, construïts a Llaveneres, i el conjunt del Club Nàutic «El Balís», amb un port de 400 punts d'amarratge.
- 104 xalets, construïts a la Urbanització «Cala Nostra», a la Costa Brava.

Per acabar, significar que la Divisió Mèdica del Banc Català de Crèdit concentra les activitats econòmiques d'un nucli d'uns 16.000 metges amb 21.000 comptes corrents.

D'altra banda, l'antiga Secció Administrativa del Sindicat, avui Secció Administrativa del Consell de Col·legis de Metges de Catalunya, gestiona els comptes administratius de més de 13.000 metges, amb tota mena de pagaments i cobraments fixos i facilita ajudes econòmiques als seus associats, d'acord amb la quantia de les assegurances de vida que els seus socis tinguin contractades.

LA SECCIÓ DE PARTITS I CONDUCTA MÈDICA

Aquesta Secció fou, potser, la de major transcendència del Sindicat de Metges de Catalunya, perquè aglutinava un dels grups de metges més nombrós i més escampat per tot el país: el dels metges rurals.

El metge rural vivia aclaparat per tres xacres greus: els cacics i la política; els municipis amb titulars poc segures i, lamentablement, la competència deslleial dels companys de la rodalia. Tot això amb el problema de fons de la retribució insuficient per les iguals misèrrimes que percebia.

Aquestes circumstàncies incitaven el metge rural a procurar millorar els seus ingressos mitjançant l'obtenció de guanys extraordinaris, cobrant als seus igualats un gran nombre de serveis no compresos en la conducta, el que comportava una constant fricció d'interessos amb els seus clients.

L'altra forma instintiva de millorar el seu pecuni era ampliant el territori de la seva actuació professional, amb la consegüent fatiga i mala assistència dels malalts, a més dels inevitables conflictes amb els metges dels territoris envaïts.

I un problema crònic en molts pobles era el gran retard en el cobrament de la iguala.

El Sindicat de Metges de Catalunya copsà clarament aquests problemes fonamentals de la medicina rural i arribà a resoldre'ls, mitjançant les següents disposicions:

- 1er. Ingressos mínims, que garantissin al metge una vida digna.
- 2on. Limitació del nombre de famílies del Partit, de la jornada horària i fixació dels límits territorials.
- 3er. Recaptació de la iguala, sempre que es considerés convenient, directament pel Sindicat.

Cal assenyalar que la millora econòmica de la iguala fou ben acceptada per la població rural, perquè es portà a terme amb el criteri del Sindicat de Metges de Catalunya, de contractar iguals àmplies, és a dir, que cobrissin la totalitat dels serveis més usuals, evitant les sorpreses i les discussions entre els metges i els seus aconductats. Aquesta sana mesura comportà gairebé la duplicació dels honoraris per iguals a tot Catalunya, els quals passaren de 6.000.000 de pessetes abans de 1932, a prop de 12.000.000 de pessetes, després d'aquest any, en el transcurs del qual ja s'havia organitzat el cobrament de les iguals a través del Sindicat.

La regulació dels Partits mèdics, o sigui del nombre màxim de famílies que podia atendre un metge rural, ajudà a resoldre altres conflictes, com el de la competència deslleial entre metges i el de les suplències (per malaltia, vacances, etc.), en quedar ben definida la residenciació dels metges i la quantia dels seus guanys. Els suplents no podien romandre en el Partit un cop finida la

seva suplència, encara que fossin sol·licitats pels clients, en evitació de discòrdies i rivalitats entre metges.

La Secció de Partits Mèdics i de Conductes, per la seva importància tenia un representant de cada província, elegit per les Seccions Comarcals. Aquests representants, conjuntament amb les Seccions esmentades, quan es reunien en l'Assemblea de Delegats del Sindicat de Metges de Catalunya, elegien al seu torn un President de la Junta de Partits Mèdics, el qual era Vocal nat del Consell d'Administració del Sindicat de Metges de Catalunya.

La Secció de Partits Mèdics i de Conductes contribuí, també, molt eficaçment a implantar el Sindicat de Metges de Catalunya en l'assistència d'accidents del treball agrícola i fou el nexa amb la «Unió de Sindicals Agrícoles de Catalunya».

LES SECCIONS DEL SINDICAT DE METGES DE CATALUNYA

Al costat de les Institucions amb personalitat jurídica, Assemblees i Consells autònoms, el Sindicat de Metges de Catalunya havia creat, també, unes Seccions pròpies directament vinculades, regentades i administrades pel mateix Sindicat.

Caldrà que les recordi, encara que només sigui breument.

La Borsa del Treball

La seva finalitat era de proporcionar als metges interessats un coneixement el més acurat possible sobre les places vacants, o en permutació, substitució, traspass i interinitat. La Borsa constava de dues branques: una per a les vacants de Partits Mèdics i l'altra per a tota mena de places retribuïdes en Hospitals, Clíniques, Dispensaris, Mutualitats, Companyies asseguradores, etc.

Totes les places havien de complir els requisits d'ocupabilitat reglamentats pel Sindicat de Metges de Catalunya i podria optar-hi qualsevol associat al Sindicat.

La Caixa d'Atur Forçós

Aquesta Caixa s'organitzà amb la finalitat d'indemnitzar els metges pertanyents al Sindicat pels possibles perjudicis que podia reportar-los el compliment de les normes acordades pel mateix Sindicat. Per això, era potestatiu del Consell del Sindicat l'atorgament d'aquests crèdits a qualsevol associat i en qualsevol moment, en atenció al caire d'acció col·lectiva que podia representar l'obediència al Sindicat, i la decisió del Consell només podia ser apel·lada a l'Assemblea de Delegats. La Caixa es nodria de les subvencions que lliurement li assignava el Consell i de les cotitzacions voluntàries de molts associats, atents a les crides que oportunament solia fer el Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya.

La Caixa de Beneficència

És una obra que pot exemplificar, millor que cap, l'altesa de mires i el pregon sentit de la companyonia que sempre informaren les actuacions del Sindicat de Metges de Catalunya. El Sindicat, des del primer moment volia posar els seus associats a cobert de qualsevol necessitat mitjançant la Mutual Mèdica, però calgué, massa aviat perquè la Mutual pogués fer-se'n càrrec, habilitar algunes ajudes en casos de necessitat peremptòria i, després, un sentiment humanitari, o l'impuls d'ajudar el company desvalgut, malgrat la seva imprevisió en no mutualitzar-se, aconsellà de mantenir aquesta obra totalment benèfica, sense cap orgull per part del Sindicat, el qual així ho feia constar, lamentant la necessitat d'aquesta Secció «que no caldria que existís si els companys pensessin a fer-se de la Mutual Mèdica».

Cal que afegeixi, però, que la Caixa de Beneficència encara existeix i ajuda,

en la mesura que pot, alguns casos de necessitat. I, per una paradoxa del Destí, és la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears la qui, humanitàriament, té cura de la seva administració.

Una altra Secció del Sindicat de Metges de Catalunya fou la **Secció dels Trenta Primers Dies** mitjançant la cotització en la qual, els associats a la Mutual podien percebre subsidis des del primer dia de baixa, sense la franquícia d'un mes. Aquesta Secció fou creada el 1931 i ha persistit així fins als nostres dies, administrada per la Mutual. Aprofitant les modificacions que cal introduir en el Reglament de la Mutual per adaptar-la a la nova legislació, la darrera Assemblea Extraordinària de Delegats, acordà d'incloure la Secció dels Trenta Primers Dies dins la normativa de l'entitat.

EL CASAL DEL METGE

El 10 de desembre de 1932, la gran notícia, el fet del dia a la nostra ciutat, era la inauguració del Casal del Metge, magnífic edifici bastit a la Via Laietana, número 31.

Era una nova creació del Sindicat de Metges de Catalunya, però no pas una més. Aquell Casal que els metges de Catalunya i els de les Illes, en un admirable esclat de solidaritat i germanor corporatives, mai no aconseguí fins aleshores, havien sabut crear sense cap mena d'ajut oficial i sense haver de recórrer a cap crèdit aliè al seu estament, era la plasmació del vell somni de la «Casa Pairal dels Metges», llargament acariciat per l'estament mèdic.

L'obra, en la doble accepció de l'edifici i la Institució, era qualificada gairebé com a única en el món, per la seva importància material: un casal de set plantes, projecte dels arquitectes Adolf Florensa i Enric Catà, amb espaioses instal·lacions per a totes les Seccions del Sindicat de Metges de Catalunya i per a les seves entitats filials és a dir, la Mutual Mèdica, la Cooperativa de Consum, la Caixa de Previsió i Crèdit (fins amb cambra acuirassada per als seus socis) una Residència per als metges forans i pels seus fills estudiants a Barcelona. A més, el Col·legi de Metges de Barcelona, l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya (amb una Biblioteca d'uns dotze mil volums i més de dues-centes revistes estrangeres de Medicina), l'Institut Mèdico-Farmacèutic, l'Acadèmia d'Higiene, l'Associació Catalana de Metges Sanitaris i d'Assistència Pública, la Societat Oftalmològica, la Societat d'Obstetrícia i Ginecologia, l'Institut Estomatològic, i els Col·legis Oficials d'Odontòlegs, de Veterinaris i el de Llevadores, completaven la imponent concentració mèdica i sanitària aplegada al Casal, el qual tenia dues Sales de Juntes i una amplíssima Sala d'Actes, amb 400 butaques i d'unes excepcionals condicions acústiques i de visualitat, que ben aviat la feren el lloc preferit de concertistes i melòmans.

Aquell mateix any jo vaig iniciar els estudis de Medicina i, com tants dels meus condeixebles, em sentia fascinat per aquella radiant Casa Pairal dels Metges, que era lloada per tothom com a única a Europa —i potser al món— en aquells temps. I en aquella Sala d'Actes de grises butaques vaig sentir, per primera vegada, les veus prestigioses de Pompeu Fabra, d'August Pi i Sunyer, d'Àngel Ossorio i Gallardo, de Carlos Jiménez Díaz i de tants altres homes eminents d'aquella època.

I, molts anys més tard —mai no hauria pogut imaginar-ho!— en aquella mateixa Sala d'Actes han transcorregut la majoria dels esdeveniments més importants de la meua ja certament llarga vida professional i corporativa. Només vull

fer esment que he acudit a retre-hi comptes a l'Assemblea de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears més de quaranta-cinc vegades des l'any 1946!

El Casal del Metge és l'obra material més reeixida del Sindicat de Metges de Catalunya. Moltes van ser les ocasions en les quals va proposar-se el bastiment del Casal, però les circumstàncies mai no li eren propícies. Va caldre que existís el Sindicat de Metges i que arribés al seu apogeu, regit per un home d'excepcionals condicions com fou el doctor Josep Moll i Gimferrer, membre que fou d'aquesta Reial Acadèmia, precisament pel gran mèrit d'haver sabut dur a terme aquella difícil tasca d'aglutinar les voluntats dels metges de Catalunya i de les Illes i realitzar, en poc més d'un any, aquell somni daurat de tot un estament.

A ell i als homes que el saberen secundar amb decisió i entusiasme, cobrint una subscripció de 1.200.000 pessetes, en obligacions nominals de 500 pessetes amb interès del 4% anual (amortitzables en cinquanta anys) i que fou completada amb una hipoteca de 600.000 pessetes, aportades per la Mutual Mèdica, devem el poder-nos enorgullir de la possessió d'aquest bonic palauet neoclàssic, avui propietat de la Mutual Mèdica, i seu del Consell de Col·legis de Metges de Catalunya, del Col·legi d'Odontòlegs, del Sindicat també anomenat —en semblança del que és objecte del meu discurs— de Metges de Catalunya: d'una important instal·lació d'oficines d'Assistència Sanitària Col·legial; una Residència de tres estels i la Sala d'Actes, sempre sol·licitada pels concerts i concursos musicals de gran categoria, com el «Maria Canals», ja tradicional al nostre Casal.

HISTÒRIA DEL SINDICAT DE METGES DE CATALUNYA

La història del Sindicat de Metges de Catalunya la he dividit en els períodes següents:

1. Inicial, de la improvisació, durant el III Congrés de Metges de Llengua Catalana, a Tarragona el juny de 1919.

2. Fundacional, del 27 de març de 1920, a l'Ateneu Empordanès, fins al 31 d'agost de 1920, quan Joseph (sic) Ma. Roca, President que fou del III Congrés esmentat, demana al President del flamant Sindicat de Metges de Catalunya que rectifiqui que la seva Comissió Organitzadora «va ser nomenada en el III Congrés de Metges de Llengua Catalana celebrat a Tarragona en juny de 1919»... «perquè aquell Congrés, conscient de la seva missió expressa, no tingué cap intervenció en la gènesi del Sindicat»... «per honorar la veritat històrica i evitar falses interpretacions». Puig i Sais li contesta cordialment aclarint que «no hi hagué ni la més remota intenció de desviar la veritat històrica, sinó fer constar que la Comissió havia estat nomenada a Tarragona amb motiu i ocasió de celebrar-se el III Congrés de Metges de Llengua Catalana».

Per aquestes dates, els membres de la Secció de Barcelona visitaven els seus companys estimulants-los a inscriure's al Sindicat de Metges de Catalunya, amb «afalagadors resultats: el Sindicat de Metges de Catalunya no té enemics declarats i més d'un centenar de companys han signat el seu ingrés, i molts d'altres l'han promès».

És el moment que es van constituint les Seccions Comarcals i comencen a mostrar la seva eficàcia en conflictes dels metges a Capellades, Vallbona, Viladecans, Monjos i Montblanc. A Barcelona hom crea la Comissió que aconseguirà reeixir amb l'acceptació de noves tarifes d'accidents amb els representants jurídics de les Companyies d'Assegurances, cop de gran efecte perquè demostra la capacitat negociadora i l'autoritat del Sindicat.

Però no són tot flors i violes: el President del Col·legi de Barcelona, que en la visita de cortesia que li féu el President del Sindicat de Metges de Catalunya l'havia abraçat, i fins deixà que les eleccions del Sindicat es fessin al Col·legi, el gener de 1921, en fer-li una nova visita per sol·licitar-li la convivència de les dues entitats en el mateix local, el President del Col·legi li respon «que cal que les dues entitats es mantinguin a una honesta distància», segons que sembla perquè hi ha col·legiats que temen represàlies per la seva posició antisindical.

3. De fusió del Sindicat de Metges de Catalunya amb els Col·legis del seu àmbit. Aconseguida des del primer moment a Tarragona, després d'aferrissada lluita a Lleida i després d'eleccions a Barcelona. Sembla que ja tot va bé, amb la unió Sindicat-Col·legi però en intentar reformar l'Estatut Col·legial, els mem-

bres del Sindicat són batuts per 54 vots contra 48, el 10 de gener de 1922. El Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya acusa el cop i avisa: «El Sindicat no desmaia, buscarà i trobarà la manera de vèncer aquest llast, afinant la seva tàctica, aquest cop una mica esmussada i vencerà i obtindrà la unió tan desitjada, pesi a qui pesi». «El nom de Sindicat potser espanta algú. Són moltes les violències que sota aquest nom s'han comès. Però en nosaltres no és un crit de guerra. És una crida amorosa per la unió dels metges, per dignificar la classe i fer-la més útil a la societat.»

Per aquestes dates, s'esbossa a Catalunya una «Federació de Societats de Socors Mutus» que procura eixoplugar-se en la Mancomunitat i en la Caixa de Pensions per a la Vellesa a fi d'obtenir el traspàs de l'Assegurança de Malaltia, tal com ja va concedir-se-li pel que fa a les pensions per a la Vellesa. El Sindicat ha sol·licitat que el patronat de l'esmentada Assegurança també tingui metges representants de les entitats professionals mèdiques, per tal d'evitar que sota el pretext del problema social de la malaltia s'intenti una nova vexació i explotació econòmica del metge.

4. Conquesta definitiva del Col·legi de Barcelona. El 25 de març de 1923, el Sindicat de Metges de Catalunya obté una victòria total en col·locar tots els seus candidats a la Junta de Govern del Col·legi, la qual queda constituïda en la seva totalitat per associats del Sindicat, sota la presidència del doctor Proubasta i amb el doctor Moll i Gimferrer com a Secretari. Això representà la unificació Sindicat-Col·legi amb tota la capacitat de maniobra que comporta. Són aprovats: el manteniment de la iguala, l'obligatorietat que les companyies d'assegurances hagin de negociar amb el Sindicat les prestacions de serveis mèdics i l'obligatorietat de pertànyer a la Mutual Mèdica els socis del Sindicat de Metges de Catalunya. El President del Sindicat, el doctor Hermenegild Puig i Sais, és elegit diputat provincial. El Sindicat de Metges de Catalunya llueix com el model més genuí de la defensa mèdica a tota la Península. Però la felicitat durarà poc.

5. El 13 de setembre de 1923, el general Primo de Rivera proclama la Dictadura. Comença una època de dissort per al Sindicat i els seus homes. Un grup d'antisindicalistes constitueixen una «Federación Sanitaria de Cataluña», la qual nomena càrrecs honoraris entre les noves autoritats governatives i insta la clausura del Sindicat i a sumariar militarment la seva Junta Directiva del Col·legi barceloní. El 31 de desembre de 1923, el governador de Barcelona, general Losada, clausura el Sindicat de Metges de Catalunya.

6. Un llarg període de constants contrarietats per al Sindicat i els seus homes s'escola a continuació: la suspensió del Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya, que supleix la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears amb un nou Butlletí. Al cap d'un any es lleva la clausura del Sindicat, però el Consell és sumariat. L'abril de 1926 hom comunica al Sindicat la seva suspensió governativa mentre no modifiqui el seu reglament. Mesos més tard, és prohibida la convivència del Sindicat i el Col·legi de Metges de Barcelona en el mateix local, així com la simultaneïtat de càrrecs en ambdues institucions. El juliol del 1926, el sumari contra els dirigents del Sindicat passa a la jurisdicció ordinària. El setembre del mateix any és aixecada la suspensió governativa, després d'haver modificat els estatuts, però són dissoltes, governativament, les Seccions comarcals. Malgrat aques-

ta persecució continuada, la VIII Assemblea, el mateix mes, aprova el Reglament de la Cooperativa de Consum i el de la Oficina Administrativa del Sindicat.

7. Segueix un període d'abonament: el març de 1927 és sobressaguda la causa per coaccions contra el Consell del Sindicat, que ha durat quatre anys. El mes d'octubre es produeix un dels fets més venturosos d'aquesta història: l'ingrés massiu dels metges de les Illes Balears al Sindicat de Metges de Catalunya. Segueix una etapa de noves realitzacions com la posta en marxa de la Cooperativa de Consum, el 1928; la de la Caixa de Crèdit i Estalvi, el 1929 i, el mateix any, l'acord de bastir el Casal del Metge, per al qual ja hi ha una subscripció que ha aplegat més de 400.000 pessetes a les darreries de 1929.

8. La esplendor. Un esdeveniment polític, la caiguda de la Dictadura de Primo de Rivera, el 28 de gener de 1930, obre el període d'esplendor del Sindicat de Metges de Catalunya. En els anys següents es donarà nous Estatuts, el 1930; reorganitzarà les Seccions Comarcals; obtindrà que la Generalitat de Catalunya li confiï les Ponències de Sanitat i Beneficència, el 1931.

El 1932, finalment, serà l'any del gran triomf: el 10 de desembre, hom inaugura oficialment el Casal del Metge. El Consell presidit pel doctor Josep Moll i Gimferrer, ha sabut fer realitat el vell i cobejat somni de «la Casa Pairal dels Metges»!

El Sindicat de Metges de Catalunya havia demostrar a bastament els seu esperit creador i el seu profund arrelament entre els metges de Catalunya i de les Illes, i fruïa d'un prestigi i una eficàcia fins aleshores mai assolits per cap institució mèdica al nostre país. La seva organització eficacíssima i democràtica, amb les seves institucions filloles a ple rendiment, representava un nucli d'uns cent quaranta metges directius, repartits pels consells de les entitats que l'integraven, circumstància certament decisiva per a l'eficàcia de les institucions, que no eren mai a mans mercenàries, i amb accés directe a qualsevol càrrec i a qualsevol informació, sempre entre companys.

Però la seva esplendor només durà quatre anys.

Un nou fat advers, una guerra civil —la pitjor de les guerres, si pitjors poden haver-n'hi— destruí aquella obra de tots i estimada per tots.

El Sindicat de Metges de Catalunya, sotmès al desgastament de les seves organitzacions i a la diàspora dels seus homes per la guerra i les persecucions, encara arribà, documentalment, al dia 28 de desembre de 1938, dia de l'última de les seves reunions de Consell.

Presidint el doctor Lluís Bosch i Avilés i actuant com a Secretari el doctor Josep Cabré i Claramunt, hom aprova els assumptes de tràmit, es notifiquen set baixes per defunció de socis, i hom acorda de trametre el condol al doctor Tomàs Nart, President de la Mutual, perquè un dels socis difunts era gendre seu. Finalment, el Departament d'assumptes comarcals assabenta al Consell de les importants dificultats en què es troba per a la provisió de places de metges en molts pobles, per causa de les recents mobilitzacions. El Consell acorda de propagar aquesta nova entre els companys que encara no tinguin plaça.

Era la seva fi. Els esdeveniments futurs ja no podrien contemplar el Sindicat de Metges de Catalunya com a aquella poderosa institució, plena d'energia i d'activitat. Per un destí certament injust, li pertocava la passivitat més absoluta: La dissolució i la liquidació per ordre governativa.

LA DISSOLUCIÓ I LIQUIDACIÓ DEL SINDICAT DE METGES DE CATALUNYA

A la fi de la guerra civil el Sindicat de Metges, pràcticament inefectiu per la diàspora dels seus directius i associats, era tanmateix present i reconeixedor pel Casal del Metge i per les altres seves entitats filloles, aquestes darreres caigudes en la ineficàcia pròpia de les institucions d'una ciutat recent ocupada.

En un primer moment un grup d'individus desconeguts, ocupà el Casal, s'incautà de tot i paralitza les seves activitats.

Pocs dies amés tard, des de la Central Nacional Sindicalista intentaren ocupar el Casal. Però des de Sanitat hom els advertí que no era competència seva un Col·legi de Metges.

En aquest mateix any 1939, els doctors Vicenç Carulla i Alfred Rocha —ambdós, membres d'aquesta Reial Acadèmia de Medicina —obtingueren el reintegrés massiu dels associats mallorquins, després d'un recíxit viatge dels esmentats doctors a les Illes. Fou aquest un pas importantíssim per aconseguir de refer les entitats filloles del Sindicat de Metges.

Al cap d'un any, amb la Junta del Col·legi de Metges de Barcelona encarregada de l'administració del Sindicat i les seves entitats, l'11 de juliol de 1940, per Ordre Comunicada del Subsecretari de la Governació, es crea la «Comisión Liquidadora del Sindicato de Médicos de Catalunya». La qual ordre substancialment disposava:

— El Sindicat de Metges de Catalunya és declarat dissolt i en període de liquidació.

— Que es constitueixi una Comissió Liquidadora de l'esmentat Sindicat, integrada per un representant del Consell general de Col·legis de Metges, un de la *Previsión Médica Nacional* i un altre de cada un dels cinc Col·legis de Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona i Balears, designats pels esmentats organismes.

La Comissió no va constituir-se fins el mes de febrer de 1941, sota la Presidència del doctor Llorenç García-Tornel (membre d'aquesta Reial Acadèmia de Medicina), en representació del Consell General i els doctors Vicenç Carulla (per Barcelona), Ramon Sambola (per Girona), Josep Grau (per Lleida), Enric Guasch (per Tarragona), Bartomeu Vanrell (per Balears) i Ramon Taxonera (per *Previsión Médica Nacional*).

Sortosament, tots els components de la Comissió eren homes procedents del Sindicat, alguns d'ells fundadors, creadors o directius de les seves entitats filials.

Gràcies a una completíssima Memòria-Resum, elaborada pel meu bon amic el lletrat senyor Martí Fusté i Salvatella, Membre Corresponent d'aquesta Reial Acadèmia, he pogut redactar aquestes notes sobre l'actuació de la Comissió Liquidadora, la qual es reuní en vint sessions (des del 22 de febrer de 1941 al 15 de març de 1955).

La Comissió abordà els aspectes més importants amb encert i decisió: regularitzà balanços; constituí una Associació Civil d'Obligacionistes del Casal, davant notari, la qual reconegué la Comissió Liquidadora com a representant de la propietat immobiliària del Casal, i designà els doctors Joaquim Sellas i Garriga i Frederic Coromines i Pedemonte (President d'aquesta Reial Acadèmia, aleshores) com a Secretari i Tresorer, respectivament i la Comissió Liquidadora i acordà que actuessin com a Patronat del Casal del Metge. per delegació seva.

L'any 1944 fou acordat d'adaptar el Reglament de la Cooperativa de Consum a la nova Llei de Cooperativitat i d'inhibir-se de l'administració de la Cooperativa tan bon punt fos elegida una Junta de Govern per l'Assemblea convocada amb tal finalitat.

Igualment, l'adaptació del Reglament de la Mutual Mèdica a la nova Llei de Mutualitats s'acordà el mes d'octubre següent, convocant Assemblees Generals de Socis i de Delegats per al mes de novembre.

Després de diverses sessions de la Comissió qualificables de tràmit, i de pagar el cupó núm. 36 de les Obligacions del Casal, fou nomenat un Patronat del Casal del Metge, presidit pel doctor Hermenegild Arruga i Liró, amb el doctor Bel·larmí Rodríguez Arias com a Vice-President i el doctor Joaquim Sellas com a Secretari. El doctor Ramon Taxonera i Santasusagna, President de la Mutual era Vocal d'aquest Patronat i en retirar-se, per malaltia, hom va acordar que jo el substituís, en representació de la Mutual, com a vocal del Patronat. Així, vaig ser el darrer vocal del Patronat del Casal del Metge, amb tan breu actuació que només vaig assistir a la darrera de les seves reunions.

El 15 de març de 1955, el senyor Martí Fusté i Salvatella, redactà la Memòria-Resum que estic comentant, i formulava la proposta al Ministre de la Governació que autoritzés la transmissió de la propietat immobiliària del Casal, d'acord amb l'article 26 del dissolt Sindicat de Metges de Catalunya, a la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears, de manera que així quedaria ultimada la liquidació i acomplerta la missió per a la qual va ser creada la Comissió Liquidadora del Sindicat de Metges de Catalunya.

Però la resolució ministerial trigà més de tres anys a arribar. Això motivà nombrosos viatges dels directius de la Mutual a Madrid, fins aconseguir que el 18 de desembre de 1957, el Ministre de la Governació aprovés l'informe sobre la transferència del Casal, per l'escrit núm. 2.818 de la Direcció General de Sanitat, per bé que calia que la Mutual retirés pel seu compte la resta de les Obligacions del Casal i abonés als seus posseïdors els interessos dels cupons pendents.

El document resolutiu del llarg procés de la recuperació del Casal del Metge, no arribà fins el dia 11 de març de 1958. El mateix dia, a la tarda, a presència del Patronat del Casal, la Comissió Liquidadora, el Consell del Sindicat d'Obligacionistes i el Consell de la Mutual Mèdica, el doctor Llorenç García-Tornel, per la Comissió, i el doctor Joaquim Salarich i Torrents, per la Mutual, signaren l'escriptura notarial que permetia de retornar el Casal als seus legítims i idonis propietaris: els metges de Catalunya i de les Illes, representats per la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears, recolzada per tots i amb prou potencialitat econòmi-

ca per poder retirar l'emissió d'Obligacions del Casal i per poder pagar els cupons pendents de pagament.

Així va cloure's aquell llarg procés de la liquidació del Sindicat de Metges de Catalunya, als divuit anys d'haver-lo declarat dissolt una Ordre Ministerial que podia haver significat un greu perill per a les seves entitats filials. Però l'esforç continuat, l'unanimitat i la imaginació dels homes de la Comissió Liquidadora, tots ells antics membres del Sindicat de Metges de Catalunya, al qual estimaven sincerament, pel damunt de les seves opinions polítiques o personals, foren capaços de revivificar les seves filloles i de retornar el Casal als seus idonis posseïdors.

La nostra vida professional i corporativa gaudeix de molts avantatges i seguretats que devem; sens dubte de cap mena, a aquell Sindicat de Metges de Catalunya i a aquells homes que el plasmaren i li donaren vida amb tanta il·lusió com amb tanta recança, per un fat advers, els pertocà d'amortallar-lo.

L'HERETATGE DEL SINDICAT DE METGES DE CATALUNYA

Acabem de veure com un fat advers havia desfet i mort el Sindicat de Metges de Catalunya. Però hom havia pogut conservar, sortosament, les seves filloles amb vida i el que és més important, els seus homes encara eren allí i es podia evitar la discontinuïtat en l'estil de la gestió directa pels mateixos metges associats, que havia constituït el gran èxit del Sindicat.

El vell ferment del Sindicat de Metges de Catalunya encara podia fer llevar la massa, en les seves mateixes institucions filloles.

I així ha estat.

I per això podem parlar de la seva herència. D'un fabulós heretatge material i ideològic.

En l'aspecte material ja l'hem anat coneixent en parlar de cada una de les seves institucions filials. Apleguem les dades, ara, a títol d'inventari:

Mutual Mèdica de Catalunya i Balears

16.276 associats. Actiu: 1.626.888.913 pessetes.

Total de subsidis i socors abonats: 1.333.828.655 pessetes.

Cooperativa de Consum

13.828 associats. Vendes de 1987: 468.432.366 pessetes.

Caixa de Previsió i Crèdit

Com a Fundació de la Cooperativa de Crèdit i Estalvi: 89.783.204 pessetes en pensions de vídues, des de 1962.

Com a Divisió Mèdica del Banc Català de Crèdit: 16.000 metges impositors, amb 21.000 comptes corrents. 20.000.000.000 de pessetes atorgades en 19.000 crèdits. 371 pisos, construïts a la ciutat de Barcelona. 104 xalets, 46 apartaments i un club nàutic.

Com a Secció Administrativa del Consell de Col·legis de Metges de Catalunya: gestió de l'importantíssim volum de cobraments i pagaments corresponents a 15.307 metges.

Només la consideració d'aquest volum de beneficis i avantatges materials per als metges i llurs famílies, ja fóra prou per enaltir la memòria del Sindicat de Metges de Catalunya.

Però el Sindicat no aspirava tan sols als beneficis dels seus associats. Sentia

profundament la missió social que els era encomanada i preconitzava una assistència mèdica eficaç i sense deshumanització, mantenint la lliure elecció del metge pel malalt, evitant la interposició d'altres interessos amb ànim lucratiu, i reclamava la gestió sanitària des de dins mateix de l'estament mèdic, com a garantia del seu millor i més econòmic aprofitament.

La seva doctrina, sana i generosa, va calar molt a fons entre metges i malalts, i per això hom pot parlar d'un heretatge ideològic, que ha tingut extraordinàries repercussions en l'exercici de la Medicina Social dels nostres temps actuals.

I ha estat capaç de fructificar en un nou llegat, reconegut ideològicament, encara més important i sorprenent.

EL LLEGAT SORPRENENT

Un sorprenent i valuós llegat del Sindicat de Metges de Catalunya es produí a llarga distància, en el temps, el 14 d'agost de 1957. Aquell dia el meu dilecte amic i company, el doctor Josep Espriu i Castelló, fundava «Assistència Sanitària Col·legial, S. A.», l'Igualatori del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona. Per exigències legals, l'Igualatori calgué inscriure'l com una societat anònima, però de fet ha funcionat sempre sense reportar dividend ni beneficis als seus metges fundadors associats i en règim de «porta oberta», com si es tractés d'una cooperativa de treball.

Els Igualatoris Col·legials eren l'ampliació de la clàssica iguala, en el sentit d'ampliar el contracte entre un assegurat i el seu metge, estenent-lo a diversos equips de metges per tal d'aconseguir una assistència mèdica més adequada a les exigències dels temps actuals.

«Assistència Sanitària Col·legial», presentment, és constituïda per uns 4.000 metges i alguns odontòlegs, tots ells amb la mateixa aportació econòmica, els mateixos drets i en règim obert d'ingrés.

Tots aquests facultatius assisteixen els casos de malalties comunes i d'accident no laboral, lliurement elegits pels seus assegurats. Aquests assegurats, actualment al voltant d'uns 200.000, no són socis, ni accionistes, ni mutualistes. Són, simplement assegurats que, amb contracte d'adhesió mitjançant pòlissa, tenen dret a usar els serveis concrets, previstos per atendre malalties comunes i accidents no laborals.

La importància del volum d'associats d'«Assistència Sanitària Col·legial», juntament amb la manca de llits hospitalaris a la província de Barcelona, agreujada per l'augment constant dels associats sense augment paral·lel del nombre de llits, sobretot d'alta tecnologia mèdica, motivà la creació de la «Societat Cooperativa d'Instal·lacions Assistencials Sanitàries» —en sigles, S.C.I.A.S.—, cooperativa de responsabilitat limitada i de consum, la qual consta d'uns 150.000 socis. La finalitat de S.C.I.A.S. és de posar en marxa l'«Hospital de Barcelona», hospital cooperatiu de més de 400 llits, en el qual seran assistits els associats de S.C.I.A.S., pel metge que hauran escollit lliurement i atesos en un llit d'una Institució que és seva i en el govern de la qual podran intervenir en tot moment.

A part l'«Hospital de Barcelona», S.C.I.A.S. té en projecte la creació d'una xarxa comarcal d'hospitals modulars, un cop aquell ja sigui en ple funcionament.

És el moment de remarcar que tot aquest important sorgiment del Cooperativisme Sanitari segueix aquelles directrius tan cares i tan específicament defensades pel «Sindicat de Metges de Catalunya»: la lliure elecció de metges i malalts, el pagament per acte mèdic, l'absència d'intermediaris i de lucre per negoci i, final-

ment, els planteigs, les solucions i les directrius emanats directament des de l'estament mèdic

Per no allargar-me massa en aquest terreny del cooperativisme mèdic, sorgit del treball i la tenacitat del meu amic Espriu, només citaré que la seva propagació per tot el país ha representat la creació de nombroses cooperatives, societats de serveis, Monts de Pietat i fins un centre de càlcul i gravació.

Però cal no silenciar que la xarxa estatal d'assistència de l'«Agrupació d'Igualatoris Mèdics Col·legials i Paracol·legials, arribada a completar mercès a «Assistència Sanitària Interprovincial, S. A.» —A.S.I.S.A., sorgida de la petita «Policlínica Badalona», de 36 pòlisses— s'estén, avui, a les trenta-tres províncies i dues places de sobirania, i és la primera entitat en el «ranking» de les asseguradores d'assistència sanitària per malaltia comuna i accident no laboral, a Espanya.

No m'he estés arbitràriament en aquesta descripció ni l'he definida gratuïtament com un «llegat sorprenent» del Sindicat de Metges de Catalunya. Si no hi resplendísim, clarament, els trets essencials de la lliure elecció de malalt i metge, de la retribució per acte mèdic, de la manca de lucre comercial i de la gestió cooperativista mèdica, ens ho va dir ben clar el doctor Josep Espriu i Castelló en la seva conferència sobre «Cooperativisme Sanitari», en aquesta Reial Acadèmia, el febrer de 1980, quan després d'expressar el seu agraïment a l'Igualatori de Biscaia, «bressol de l'igualatorisme col·legial i paracol·legial», afirmà que «és entusiasta de la idea cooperativa des del seu pas per la Cooperativa de Consum», i acabà:

I no seria honest d'acabar sense deixar constància que tot el que ha fet «Assistència Sanitària Col·legial» té el seu germen en un pla de Medicina Social elaborat pel Sindicat de Metges de Catalunya, que va malmetre la nostra guerra civil i que el cooperativisme que avui propugna i promou no es limita al camp de la Medicina Assistencial, sinó que abasta una Sanitat Integral... garantida per la teoria i la pràctica cooperativistes.

ELS HOMES I ELS POSTULATS

És arribat el moment de preguntar-nos quins eren els postulats del Sindicat de Metges de Catalunya i quins foren els seus homes.

Començaré pels homes, perquè sense homes, no hi ha obra.

El Sindicat de Metges de Catalunya nasqué en la ment d'un prestigiós metge tisiòleg d'aquell temps, el doctor Ramon Pla i Armengol, fill d'Alentorn (Lleida). Pla i Armengol fou el pare de la criatura. Fou l'home que per la seva afecció als estudis socials, va veure clar quins eren els problemes de la Medicina Social del seu temps, des del caire de l'exercici professional del metge rural (exercí uns anys a Albesa, abans d'especialitzar-se). Hi ha abundant testimoniatge de la seva manera de pensar en nombrosos treballs apareguts al Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya, dels quals farà esment més endavant.

El segon home trascendental fou Hermenegild Puig i Sais, metge barceloní, home madur i prestigiat entre els seus companys. Fou capaç d'aglutinar les voluntats i vèncer les repugnàncies inicials que alçava el mot «sindicat» i la mateixa idea de la sindicació entre uns professionals d'un estament fortament classista i personalista, imbuït d'inútils infules sacerdotals. Pla, no hauria pogut fer-ho, per la seva reconeguda militància socialista i pel seu criteri socialitzador de la Medicina Pública. Ell ho sabia: hauria estat rebutjat o fortament recelat com a President del Sindicat de Metges de Catalunya. I el seu gran mèrit va ser de no voler obstruir la marxa arravatadora que ell mateix preveia i desitjava per al Sindicat, i sense la qual hauria estat un fracàs.

El binomi Puig i Sais-Pla tingué una àmplia acceptació. Des dels primers moments comptà amb la col·laboració activa i eficaç d'homes com Josep Mestre i Puig i Josep Mestres i Miquel, molt prestigiats entre els metges rurals, Higiní Sicart i Soler i Josep Girona i Trius, grans coneixedors del mutualisme d'aquella època, Lluís Vila i Abadal, metge jove i de gran prestigi polític, tots ells signataris de l'acta de constitució del Sindicat de Metges de Catalunya.

Ben aviat anaren incorporant-se a la lluita figures destacades de la Medicina i de la Universitat. Lluís Celis i Pujol, Jaume Aiguader i Miró, Joaquim Trias i Pujol, Pere Nubiola i Espinós, Jesús Maria Bellido i Golferichs, Jaume Peyrí i Rocamora i molts d'altres, entre els quals tampoc va faltar-hi el doctor Bellarmí Rodríguez Arias, que ja fou el tresorer de la Secció Comarcal de Barcelona, l'any 1922.

L'altre home extraordinàriament rellevant del Sindicat de Metges de Catalunya fou el doctor Josep Moll i Gimferrer, internista barceloní, que va saber resis-

tir des de la Presidència del Sindicat els difícils cinc anys de 1928 a 1933, amb persecucions, sumaris, dissolucions, etc., fins aconseguir, després de la caiguda de la Dictadura del General Primo de Rivera, de revifar el Sindicat i de dur-lo, amb l'adveniment de la República, al seu període d'esplendor i a la realització de la magna obra del Casal del Metge. Per tots aquests mèrits el doctor Moll i Gimferrer fou elegit Membre de Número d'aquesta Reial Acadèmia de Medicina i llegí el seu discurs de recepció sobre «L'Art de Curar. El metge en la vida social moderna», el 17 de febrer de 1935.

Sento no poder citar a tots els qui ho mereixen. Entre d'altres raons, per afecte personal. Vaig conèixer molts d'ells i foren els meus mentors i amics. Però ja he dit en un altre lloc que aquells benemèrits companys constituïen una plèiade tan nombrosa, que només els qui ostentaven càrrecs en algun Consell, l'any 1932, eren quasi cent quaranta!

Els Principis fonamentals d'aquell Sindicat de Metges de Catalunya i Balears, que l'any 1932 incloïa el 88% dels metges que exercien a Catalunya i les Illes (2.928 associats entre 3.334 exercents), els expressaré amb els mateixos mots dels seus principals dirigents, publicats en diverses ocasions al Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya.

Deia Pla i Armengol: *El primer que defensa el nostre Sindicat de Metges de Catalunya, és que el malalt tingui el dret d'escollir lliurement el seu metge. Nosaltres no podem acceptar dues classes de malalts: els rics, que poden triar el metge que volen, i els pobres, als quals no es deixa triar. No hem de permetre negociar amb la malaltia ni amb la salut. Cal anorrear les companyies mercantilstes, evitant l'explotació de malalts i metges...*

No cal inventar res. Altres països ja ho fan. L'entitat asseguradora, assegura l'assistència mèdica del malalt amb un subsidi en metàl·lic...

Hem de demanar, i si convé, saber exigir-ho, quelcom més que el control: hem d'anar a la socialització d'aquestes funcions de previsió, amb intervenció directa, amb intervenció directa com correspon als qui hi treballen...

Tota altra relació amb les entitats asseguradores ha d'ésser viciosa i violenta per al metge.

I Moll i Gimferrer, en el seu discurs de recepció en aquesta Reial Acadèmia digué: *...i com no apareix el metge sociòleg que Réveillé somiava, l'Estat va apoderant-se de les aportacions de la Medicina... i el valor del metge evoluciona dolorosament sota el pes de les disposicions anomenades de Medicina Social. La paradoxa que representa el fet de no usar uns serveis que hom té contractats, precisament en el moment en què hom els necessita... és perquè el malalt que abdica el seu dret de lliure elecció de metge... perd una garantia preciosa.*

El mutualista, en estat de salut, no confessa mai aquestes coses, i els dirigents —que coneixen els factors psicològics dels malalts— no senten cap necessitat de recollir-los, preocupats només per un esperit mesquinament econòmic.

La Generalitat de Catalunya va encarregar al Sindicat de Metges de Catalunya la preparació de les Ponències de Sanitat-Higiene i de Beneficència, i més endavant el projecte d'Assegurança de Malaltia.

En un article aparegut al Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya, signat pel que fou Excel·lentíssim President d'aquesta Reial Acadèmia, el doctor Pere Domingo i Sanjuán, l'Il·lustre sanitari informa que s'han constituït diverses comissions per dur a terme els estudis necessaris per a les tals Ponències, anunciant una enquesta general i invitant a prendre-hi part a tots els associats al Sindicat.

El mateix doctor Domingo, en una publicació posterior, informa que aquests treballs foren duts a terme per uns equips de més de dues-centes persones i que la Ponència de Sanitat-Higiene «era un voluminós treball de unes tres-centes pàgines».

Pel que fa al projecte d'Assegurança Social, acabat poc abans de l'esclat de la guerra civil i que no va arribar a aprovar-se per motiu de la mateixa, deixaré la paraula a un altre dels grans treballadors del Sindicat de Metges de Catalunya, el doctor Higiní Sicart i Soler, pare de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears i gran coneixedor d'aquella matèria.

El doctor Sicart, el gener del 1933, al Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya, confegia la doctrina mèdica del Sindicat de Metges de Catalunya, una mena de Decàleg —amb les dues moralitats finals i tot—, a propòsit del Projecte d'Assegurança de Malaltia.

DOCTRINA MÈDICA CATALANA DE L'ASSEGURANÇA DE MALALTIA

- I. Llibertat d'elecció de metge i de clínica per part de l'assegurat.*
- II. Llibertat de prescripció dels mitjans diagnòstics i terapèutics conuenients al malalt.*
- III. Respecte del secret professional en la forma i límits corrents.*
- IV. Absència d'intermediaris entre el malalt i el facultatiu que l'hagi d'assistir.*
- V. Comprovació de la condició de malalt pels certificats del seu metge.*
- VI. Control de l'actuació mèdica exclusivament per metges, que podran nomenar lliurement els organismes asseguradors.*
- VII. Tècnics mèdics nomenats pel S.M.Ç., en tots els graus i categories de l'Assegurança.*
- VIII. Honoraris d'acord amb el S.M.C.*
- IX. Sense perjudici de la missió terapèutica fonamental, orientació de l'Assegurança en sentit preventiu i profilàctic.*
- X. Organització i prestació dels serveis facultatius, a Catalunya i Balears encarregada al S.M.C.*

RESUM:

Conservar a la Medicina de l'Assegurança Obligatòria els caràcters de l'ordinària, orientant-la vers la Medicina Preventiva i reduir al mínim els intermediaris.

El metge és el puntal indispensable de l'Assegurança Social de Malaltia.

Crec que aquest pot ser el resum més ben extractat dels postulats essencials del Sindicat de Metges de Catalunya, fet per un dels seus homes més destacats.

Però el doctor Sicart no era només un teòric. En nombrosos articles alerta els seus companys sobre els tempteigs de les institucions d'aquella època per fer-se amb les concessions (per part de l'Institut Nacional de Previsió) de les prestacions de l'Assegurança de Malaltia com ja s'havien fet amb les Pensions per a la Velleïsa, o amb l'Assegurança de Maternitat, amb resultats tan poc favorables als professionals sanitaris que, en la darrera, *malgrat l'excessiu càlcul actuarial per capitalització, que havia permès de recaptar 2.500.000 pessetes, només se n'havien després aproximadament un milió, amb el sarcasme que els honoraris de metges i llevadores havien muntat, només, 143.000 pessetes.*

EL SINDICAT DE METGES I LA MEDICINA SOCIAL

El Sindicat de Metges de Catalunya s'afanyava en aquella ocasió a aconseguir una formació de tots els seus components en les matèries de la Medicina Social. El doctor Modest Tost i Punyet, un dels més conspicus escriptors del Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya, inicià una subscripció per constituir una Biblioteca de Medicina social al Casal del Metge.

Els dirigents del Sindicat de Metges de Catalunya, com a veritables pioners que eren, sentiren l'atracció i la necessitat de formar uns equips propis, amb els millors coneixements en aquesta branca tan important de la Medicina com és la Medicina Social.

Havien entès que la Medicina no pot ser completa mentre vegi l'home com a ésser aïllat, perquè cal veure'l com a individu immers en la collectivitat. Aleshores, l'acte mèdic esdevé un acte social en el qual ja no hi ha només el metge i el malalt, sinó ambdós en el conjunt de la societat. Llavors, la malaltia esdevé un doble condicionant que afecta l'individu i la collectivitat en la qual viu. El metge, el malalt i la seva família, i la resta de la població, han de ser objecte de les mesures sanitàries, econòmiques i socials que calguin, indissolublement integrades. en bé de la societat en conjunt.

Això implica repercussions importants en la forma d'exercir la medicina i pot arribar a crear tensions contradictòries entre metges, malalts, i institucions econòmiques, quan es tracta de protegir la salut pública des de dins de les grans organitzacions d'assistència mèdica a grans sectors de la població.

El Sindicat de Metges de Catalunya va comprendre molt bé que la Medicina Social és quelcom més que la medicina de les Assegurances Socials i que havia de tenir en compte molts factors, com són la investigació de l'etiologia social de les malalties, l'expectació de vida segons la salubritat, el treball i la situació social i econòmica. I per això el Sindicat introduïa resoludament la Medicina Social entre els seus postulats, amb un toc de clara modernitat professional.

Perquè a la Medicina Social li cal substituir els antics conceptes d'insalubritat i de beneficència pels de prevenció i previsió. D'una forma quasi constant, ha de sol·licitar als poder públics el millorament de les organitzacions sanitàries col·lectives i l'incessant creació de nous serveis. L'acceleració dels progressos científics i tecnològics fa que el nivell sanitari considerat suficient esdevingui deficitari al cap de molt poc temps, comproment aquella definició pràctica de la Medicina Social que diu que és «d'òptima assistència per a tothom, amb el mínim cost econòmic». I el compromís s'agreuja, encara més, en considerar que no sols cal

substituir aquells conceptes de pobresa: cal afegir i protegir, dins l'organització mèdico-social, aquells grups de persones no considerades desprotegides econòmicament, sinó amb risc elevat per vulnerabilitat específica, com poden ser els senectes, les embarassades, els diabètics, els hemofílics, els toxicòmans, etc.

Tots aquests aspectes han repercutit en la manera de prestar els serveis mèdics. Els metges han hagut d'aplegar-se en grups de treball cada cop més complexos i nombrosos. Els pacients ja no van directament a un metge determinat, sinó a una institució, la qual els el facilita. El metge esdevé un treballador social que ja no depèn, econòmicament, del seu pacient; el cobrament per acte mèdic i l'assistència caritativa directa, personal, van desapareixent en la vida professional dels metges.

He dit intencionadament «dels metges», i no «del metge», ni «de la vida mèdica», per defugir clarament la impersonalitat abstracta i situar en el terreny plural i realista el vell problema del reconeixement social del progrés de la Medicina, paral·lelament a la poca estimació i consideració dels sacrificis i renunciacions de tota mena que comporta als homes encarregats de donar-li efectivitat. Els qui amb el seu esforç i el seu zel, més enllà de la Medicina Curativa o Assistencial i de la Medicina Preventiva, a través de la Medicina Social fan sorgir una nova Medicina: la Medicina de la Salut.

Sense deixar la clàssica lluita pel guariment o, si més no, per la supervivència dels seus malalts, la Medicina i els metges s'entesten en una nova i ambiciosa recerca: l'obtenció del gaudi de totes les potències possibles de la vida de l'home, amb la major durada que es pugui, i per al major nombre possible dels individus de la col·lectivitat humana.

Tant de bo que, aquest cop, la consideració social del metge en surti tan ben parada com majorment s'ennobleixen la seva ciència i la seva funció social, d'acord amb els postulats d'aquell capdavanter Sindicat de Metges de Catalunya!

Excel·lentíssim Senyor President
Molt Il·lustres Senyors Acadèmics
Senyores i Senyors:

He arribat al punt final del meu discurs. Amb el qual he intentat no només de no deixar a l'oblit allò que és digne d'una merescuda memòria —afany que compartia i reiteradament demanava que acomplíssim el meu il·lustre antecessor en aquest setial, el doctor Josep Cornudella i Capdevila— sinó també perquè calia recordar aquella Institució i aquells homes que saberen donar-nos un exemple magnífic del què era comprendre els problemes de la Medicina Social i de donar-hi solucions força adequades al seu temps, *des de dins mateix de l'estament mèdic*. Algunes d'elles foren tan encertades que encara són ben vives presentment amb plenitud de forces i de contingut. Però, sobretot, el Sindicat de Metges de Catalunya i els seus homes ens deixaren al costat d'aquests béns relictos materials de tant valor i de tanta utilitat, un llegat ideològic. Un llegat importan-

tíssim que ha estat el llevat informador de noves modalitats i de noves institucions de gran transcendència en la Medicina Social dels temps presents.

I en acabar el meu discurs, permeteu-me d'agrair-vos pregonament a tots els presents en aquest acte, tan transcendental per a mi, la meravellosa circumstància d'un escollit auditori aplegat al voltant d'aquesta venerable taula marmòria —avui llorejada una vegada més de fresc— tan representativa d'una Medicina entranhablement nodrida pel geni de la nostra terra i pel tarannà de la nostra gent.

DISCURS

de resposta de l'Exm. Sr. President d'Honor
Dr. BEL·LARMÍ RODRÍGUEZ i ARIAS

Excel·lentíssim Senyor President,
Molt Il·lustres Senyors Acadèmics,
Senyores i Senyors de la meua més alta estima:

Gairebé centenari, d'enregistrar una vida, nascut a la polifacètica vila de Sant Gervasi de Cassoles, avui un dels barris més nobles i més variats d'aquesta Ciutat Comtal mediterrània, naturalment sense subestimar gens ni mica la resta, puc encara, fruit d'una senescència útil, personal i cultural, dissertar entre vosaltres. Dissertació que representa un veritable i accentuat honor, ja que l'encàrrec de respondre un discurs d'ingrés d'Acadèmic Numerari o titular ha estat i és, sens dubte, una distinció substancial i un deure inherent a un vell protocol i a un costum de segles. Moltes gràcies, reiterades, per haver estat el portaveu d'aquesta venerada Corporació oficial.

No sóc, però, l'home àgil, a efectes somàtics, d'abans quan ostentava la funció de Secretari General Perpetu. Una minusvàlua visual greu, lentament progressiva, associada a una disfunció lleu de l'aparell locomotor, em limiten força les activitats de tota mena. Ara bé, heu volgut distingir-me de forma sobresortint nomenant-me President d'Honor i el meu pensament i resta de les funcions mentals, poc menys que íntegre, gràcies a Déu, em permeten trobar-me per tretzena vegada davant d'aquest «atril», que resulta encisador en glossar la personalitat científica i professional i fent uns pocs comentaris de la doctrina sostinguda pel recipiendari.

Unes quantes circumstàncies de les que no deu negligir cap Acadèmic en funcions em faciliten, potser amb caràcter no tangencial, d'ésser qui parli, amb bon coneixement de causa, de la trajectòria, a Catalunya, del doctor Alfons Gregorich i Servat, i d'una època de lluita mèdica entre allò tradicional d'èpoques anteriors, i l'avenç progressiu i inexorable dels temps que anaven discorrent sense intermissions desconfortadores. Jo, per exemple, he estat testimoni de les conseqüències desagradables que suportàrem després del desastre colonial i de les interminables campanyes del Marroc, amb una tràgica setmana de l'any 1909, i més d'una etapa de situacions terroristes, viscudes abans i després de la brutal guerra europea de 1914-1918.

Estudiant la Llicenciatura de Medicina a la Universitat de Barcelona, vivint al domicili dels meus pares, i el Doctorat, a Madrid, hostatjat a la nounada «Residencia de Estudiantes» durant un any, i després a París, l'any 1919, ampliant estudis neurològics, l'ocasió em fou planera per adonar-me de l'evolució mèdica

entre nosaltres. Tres Congressos despertaren molt la meua atenció: l'Internacional sobre Tuberculosi, organitzat pel doctor R. Rodríguez Méndez; l'Internacional d'Electrologia i Radiologia mèdiques, presidit pel doctor Lluís Cirera i Salse; i el Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, encapçalat pel doctor Miquel Fargas i Roca. Aquest últim fou seguit els anys 1917 i 1919, per altres dos que interessaren massivament als metges del nostre Principat i facilitaren les primeres armes de tipus cultural als joves de la segona dècada del segle.

Les Societats mèdico-culturals antigues es van veure ressaltades per altres de joves. No voldria passar per alt els noms de la «Sociedad de Psiquiatria y Neurología de Barcelona» i la «Societat de Biologia de Barcelona».

Per una altra banda llegir, si més no, «Gaceta Médica Catalana», i no prenc esgotar ni tancar la llista de les existents, permetia una informació cabdal de la marxa científica, sanitària i social del país i de la Medicina i Cirurgia de Guerra desenvolupada als camps de batalla.

Per bé que dec recordar, a més a més, els estralls de les experiències viscudes i les conseqüències plúrimes de dues epidèmies: la barcelonina de febre tifoide, de l'any 1914, i l'aclaparadora pandèmia gripal de l'any 1918, amb l'aparició, per a molts dels metges catalans, de l'encefalitis letàrgica.

En aquesta situació personal, geogràfica, social, de lluites polítiques inacabables, de sagnant terrorisme anarquista i sindical, de canvis del mapa europeu, etc., etc., jo no podia ésser aliè a la idea de crear ací, a l'engrescadora Barcelona, un sindicat de metges. Si més no, doncs, puc qualificar-me d'idoni entre els idonis per a tractar de la fundació, de la dissolució i de l'obra mèdico-social dels nostres professionals sindicalistes.

Sense més preàmbuls ni justificacions anem de ple a esbossar la personalitat mèdica per antonomàsia del doctor Alfons Gregorich i Servat.

Per a mi quan menys, i no sóc l'únic a creure-ho així, la vida professional, científica i pràctica del recipiendari és exemplar des de qualsevol punt de vista.

Fill de Barcelona capital (31 de març de 1916), ostenta, entre molts d'altres un cognom patern d'arrel eslava. El seu predecessor en la presidència de la Mutual Mèdica, el doctor Joaquim Salarich i Torrents, podia parangonar-se amb ell, tot i no essent d'origen eslav. Sense deixar de banda el percentatge elevat de cognoms paternes o materns, de vegades dobles, d'antiquíssims contemporanis immigrants, procedents d'arreu d'Europa (Anglaterra, Suècia, Alemanya, França, Suïssa, Portugal, Itàlia, i acabo, per no allargar massa la relació) que són tan catalans o més que els que podrien considerar-se netament, genuïnament antropològics. Tal vegada caldria dir que determinats cognoms extra-peninsulars criden l'atenció per la seva proliferació i facúndia, avui en dia. Així com els que l'amic i col·lega Rossend Carrasco i Formiguera assenyalava com a «mestissos», «verbi gratia» el del enyorat i boníssim mestre i consoci Jesús Ma. Bellido i Golferichs.

Proclamo, doncs, una vegada més, sense la més petita reticència, que hem conviscut admirablement bé en aquesta terra de lluitadors i conservadors tots els metges catalans, antropològicament dissimilars, immigrants de la resta d'Espanya, els famosos «altres catalans», i els racials i geogràficament indiscutibles.

Un dels motius, un més del triomf de Gregorich és, crec jo, una barreja perfecta de transmissió genètica i d'hàbitat congruent.

Però parlem, sobretot, per damunt de tot, de les qualitats docents, universitàries i d'investigació bàsica i aplicada; de les activitats assistencials o hospitalàries, de la praxis clínica més ferma, tant pública com privada; de les tendències sanitàries: de l'aplicació mèdico-legal del més normatiu dels actes clínics: de la història que porta aparellada l'evolució del país, de la ciència i de l'exercici de la professió, o sigui de la cultura mèdica globalment afrontada.

Especialista professional en Cardiologia, Gregorich ha assolit una fama no vàcua i un crèdit evident entre una munió de malalts. Confien en ell; i les prescripcions de tipus higiènic, preventiu, terapèutic o essencial que formula són tingudes per efectives i imitables. Deixeble, dels que podríem tenir per bons, del mestre dels mestres en Medicina Interna, el Professor Francesc Ferrer i Solervicens; així mateix dels Acadèmics de la nòmina actual, Professors Josep Alsina i Bofill i Joan Gibert i Queraltó: la tasca més pregona de visitar ensenyant, o bé d'ensenyar redactant modèliques històries clíniques, no ha estat interrompuda jamai.

Jo m'atreviria a dir que si el malalt, lliure o privat, el més antic o primer de les consultes de sempre és rendible a tots els efectes i el qui pertany a la florent medicina esportiva, o bé l'integrat totalment a la medicina social, oficial o de companyia d'assegurances, i el més esporàdic reclamant un informe pericial, forense o laboral, ha merescut de la seva part una atenció similar o més enlairada. Els Col·legis de Metges —el recipiendari és Col·legiat d'Honor dels Col·legis de Metges de Balears, de Girona i de Tarragona—, les Comissions Mixtes de revisió d'incapacitats i invalidesa dels treballadors i tota classe d'activitats relacionades obertament amb la Medicina Social, han constituït un encís per a ell, metge, i una fortuna o una tranquil·litat plena per al assegurat, dins del camp fecund i indefugible de la Medicina Social dels nostres dies.

Ell defensa aferrissadament l'homologació o la interferència cabdals de la medicina més secular o clàssica (la de la gent rica, que paga i afalaga), la de la medicina social més autèntica (rics i pobres en pla d'igualtat) i la de la medicina aplicada, inexorable al present, de les vessants higiènic-profilàctica, sanitària pròpiament dita, de cooperativisme modern o francament forense que tant ens angouxa, ens contrapunta, ens diferencia moralment o ens disciplina. Podria seguir anomenant arguments, a institucions nosocomials, clíniques privades o els llocs més diversos (resultaria difícil citar un nomenclàtor real o fidedigne dels mateixos).

Identificat de bell antuvi amb la necessitat d'un sindicat de metges i llurs organismes connexos o subsidiaris, Gregorich, dins la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears no ha deixat mai d'assolir una funció de govern amb múltiples càrrecs ni de plantejar iniciatives i millores per a tots nosaltres, els col·legues de Catalunya i de les Balears. President identificat i successor de Salarich, acaba d'ésser distingit amb la qualificació d'honorífic, després d'acomplir tres mandats no interromputs de millores i d'èxits per als metges més antics, com jo, i també per als molt joves, els de les darreres promocions universitàries, tan aclaparadores com expressives de la no diferenciació de sexes.

Viatjant sovint, i fora del país en més d'una ocasió, prenent part en Congressos de Cardiologia i fins en d'altres aliens a la seva especialitat professional, propulsor sempre d'obres i d'iniciatives mèdico-socials, cal esmentar una sèrie de publicacions científiques d'en Gregorich tan parangonables i bones com del millor i excel·lent especialista de les nostres contrades i, moltes vegades, tan exitoses com òptimes per als mutualistes.

Caldria remarcar ben bé l'executòria mèdico-clínic-social de primera línia del cardiòleg doctor Gregorich i Servat i la figura d'apòstol entre els galens, que li atorguen, al meu judici, la majoria, o tal volta uns i altres dels malalts i els protegits d'una Mutualitat de metges molt majoritària, entre els metges vells i els tot just sortits de les aules, domiciliats en aquest racó privilegiat de l'Estat espanyol.

Comentaré tot seguit els postulats i altres punts bàsics de la Medicina Social citats i destacats pel nostre benvolgut recipiendari.

Els comentaris o bé la glossa, i m'atreviria a dir, encara, alguna molt petita objecció, de tota l'exposició feta és més que difícil. Diria jo quelcom impossible d'escollir, d'enumerar, etc... Tingui en compte tothom que he estat actor, a través d'èpoques llunyanes, en diferents efemèrides pre i post guerra civil, en èpoques de dictadura indiscutibles i de democràcia republicana. Això em fa pensar que la meua idoneïtat al respecte no podria qualificar-se d'immaculada. La doble qualitat d'actor i de comentarista, a mi no m'agrada. He acceptat, però, l'encàrrec, i he de tractar d'acomplir-lo.

Per altra banda, la institució acadèmica que ens aplega ha tingut més d'una vegada interferències de tota mena amb el Sindicat de Metges de Catalunya i amb la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears. Als inicis del segle XIX, en aquesta Acadèmia que tant estimem i enlairem, havia estat assajada una tasca de suports pecuniaris interns. I ja al nostre segle, l'any 1932, després de la inauguració del Casal del Metge, de la Via Laietana, l'artífex més autèntic i més distingit de l'efemèride, el doctor Josep Moll i Gimferrer, fou incorporat al nostre Escalafó. Més endavant, encara, la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears establí una sèrie de relacions cordials d'ajuda i d'assistència a sessions especials amb recepcions amistoses al Casal. Aleshores, i per aquestes raons, el doctor Gregorich esdevingué un dels pocs Membres protectors d'aquesta Acadèmia. I finalment, un projecte de major agermanament d'ambdues institucions, força ambiciós, diria jo, ha quedat ajornat per dificultats tàctiques del moment.

En aquesta situació afectiva d'un home que fila prim, he pogut comptar amb l'ajut inestimable (per tal de remenar arxius i de llegir informes i notes) d'una de les meves nêtes, Palmira Rodríguez i Curto, una bona jove universitària, experta en Ciències Biològiques. Heus ací perquè fent esment singular (habitud personal meua) de dates o «cronos» de conquestes o avenços força destacats i de col·legues o personatges en lloc, afirmo el següent:

- I. La immensitat, o tal volta la perplexitat, que suposa anar citant a través d'una vuitantena d'anys fets i més fets, la rubrico de dalt a baix, la jutjo axiomàtica.
- II. Hom pot precisar, sense vacil·lacions, que la Medicina Social catalana,

o del nostre país, amb comarques i Partits mèdics que no són gens ni mica fàcils d'establir, ni ara ni abans, ha estat vinculada sempre a la ideologia i a les decisions del Sindicat de Metges de Catalunya, sense oblidar les filials d'aquest, les que en podríem dir les «Nines dels seus ulls», amb la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears, el Casal del Metge, la Cooperativa de Consum i la Caixa de Crèdit i Estalvi, entre d'altres.

Aquesta Medicina Social nostrada, complementa de debò, dignament, la de la Seguretat Social oficial.

És més, procurant que no hi hagi barreres o substancials diferències entre rics i pobres, els catalans gaudim d'una triple medicina: la social, la cooperativista i la privada.

III. Tots els personatges que he conegut i tractat, mereixen una consideració igual: de nivell científic, d'alta estima, de patriarcat, de millor record, etc., però no resulten coincidents. Voldria fer constar, suplementàriament, la influència exercida si més no per la «Revista Mèdica de Barcelona», la «Asociación Española de Neuropsiquiatras», la «Universitat Autònoma de Barcelona», primer, i més i més disposicions oficials, política nosocomial i consells de la O.M.S., després.

«Revista Mèdica de Barcelona» secundada de seguida per «Ars Mèdica» i, mes endavant, per la homònima «Revista de Cirurgia de Barcelona» i «Medicina Catalana», contribuïren, bàsicament, als desitjos del Sindicat de Metges de Catalunya. La «Asociación Española de Neuropsiquiatras», gestada i nascuda a Barcelona, amb una fraternal marxa cap a l'Oest, la trajectòria de la qual pot entendre's un xic omnipotent, assenyalà el que calia modificar a tots els efectes de les especialitats professionals psiquiàtrica i neurològica, arribant a ésser la plataforma de moltes disposicions oficials dels governs de Madrid i de Barcelona.

Per últim, la creació de «Noves Especialitats» a càtedres, amb flamants titulars designats entre claustrals i sobrevinguts, representà un èxit transitòriament final.

Les discussions dels sindicalistes, dintre i fora de la seu oficial permeteren, quan menys a judici meu, que la figura del doctor Hermenegild Puig i Sais fos indiscutiblement venerada; que les objeccions d'uns entranyables amics meus, Llorenç Garcia Tornel, Lluís Trias de Bes i Joaquim Salarich i Torrents, no desperdessin enemics, i la dels mestres Lluís Sayé, Pere Domingo i Carles Soler Dopff, contribuïssin a perfilar millor lluites de conceptes científics i mèdico-socials.

No sabia oblidar, a més a més, les lliçons de tota mena que impartiren els professors August Pi i Sunyer, els germans Trias i Pujol (Joaquim i Antoni), Gregorio Marañón, Jaume Peyrí i Rocamora i Jesús Ma. Bellido i Golferichs. Tanco la llista, no per esgotada ni tampoc massa apassionada.

La medicina de tipus cooperativista duta a bon terme pel doctor Josep Espriu i Castelló, com afirma el recipiendari, constitueix una obra concordant. Si més no l'única, perquè la fundació i existència post-guerra de l'Institut Neurològic Municipal obeí, i obeeix, encara, cinquanta anys després, a que no es vegin desguallats entre rics i pobres en ésser-hi assistits.

Això no vol significar que tingui que desaparèixer la medicina privada. Ho

declaro palesament, per bé que mereixeria algunes limitacions i ensem la instauració d'alguna sinopsi de «modus operandi» en practicar-la.

Aquesta Acadèmia és honorada i honora a la vegada a la Societat Catalana de Cirurgia per celebrar a l'amfiteatre tots els actes inaugurals de curs. Aleshores, les escultures de Pere Virgili i d'Antoni Gimbernat, junt amb el record sempre agradable de Salvador Cardenal, fan molt significatiu i històric el lliurament dels premis que hom atorga.

Ara bé, aquesta tantes vegades esmentada Medicina Social, sortida del Sindicat i modificada i ampliada fins el 1988 per tots els mutualistes i cooperativistes on sigui i on calgui, tindria, crec jo, un colofó de progrés i de reeixir els llores establint una recerca epidemiològica entre els metges.

Per damunt de tot hauriem de definir i assegurar el benestar social, la promoció integral de la salut i fins i encara la possibilitat de predir l'aparició i desenvolupament de moltes malalties i desordres. Aquesta epidemiologia intramèdica, o sigui, d'una classe professional podria conduir-nos a una òptima interpretació de la posada de manifest a través de les «Topografies mèdiques» que venim premiant des de mitjan de segle passat.

El cens de metges inscrits a la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears és per a mi un «torrent d'experimentació» suficient. Tot i no significant l'absoluta totalitat dels metges en actiu i jubilats de Catalunya i l'arxipèlag.

Si arribem a repassar i compulsar, observant el més fidedigne secret professional, els expedients que guarda la Mutual, contribuiríem de debò a fixar les causes i motius de les malalties o dels accidents que sofreixen els metges i, indirectament, a fixar les regles de profilaxi, de prevenció, de predicció, etc., de la morbiditat assenyalada.

Ens ajudariem així a conèixer més profundament l'origen i l'evolució de les xacres omnivalents que ens esclavitzen; l'eventual guariment de les mateixes, de vegades tan sols la millora; i l'establiment, a títol de consell, de totes, de totes les prescripcions higièniques, profilàctiques i de promoció i defensa de la salut que resultin adients.

Mai no m'ha dominat la utopia, d'una part i el negativisme o desig d'evitar treball i conflictes, d'una altra banda. Tan sols per aquesta circumstància m'atreveixo a indicar-ho suposant que trobaré adeptes. Que m'excusi el recipiendari i que prengui com un gran respecte per a ell el que vinc exposant i defensant.

Estic molt convençut, distingits i respectats consocis, que la lectura (naturalment selectiva i amb la cadència natural que té d'observar un acadèmic en fer ús de l'oratoria) ha estat profitosa del tot, enriquint la temàtica d'aquesta corporació oficial. Ho subratllo perquè de vegades el ritual de segles ha quedat un xic conculcat per circumstàncies adjectives.

El qui llegeixi acuradament i ininterrompuda, més endavant, el llibret obligatòriament editat pel recipiendari, sense cap esmena del text aprovat, l'ensenyament que es pot deduir representarà el suplement lògic del què ha estat dit, recordat i comentat en aquest acte solemniat per definició. Referint-me a l'estudi fet

pel doctor Alfons Gregorich, la història, la rigorosa cronologia de les dates, referències i comentaris, la importància cabdal de les dades, necessitaven l'acuradíssima lliçó o, tal volta millor, una enumeració i glossa com ell ha dut a terme dels antecedents i fets (enmig d'esdeveniments polítics, antagònics sempre i dolorosos igualment, viscuts per la majoria de nosaltres).

És més, el paper de membre titular que apadrina un ingrés, perfilant la «si-lueta» d'un personatge i buscant punt de convergència o de discrepància amb la doctrina feta pública avui, no ha estat, cregueu-me, gens ni mica fàcil. I ho afirma paladinament, modestament parlant entre vosaltres un vell soci que ha estat sotmès, abans i després de la guerra civil espanyola, a tota mena de situacions, lliures a voltes i força mediatitzades, sovint.

Si la vacant que té d'ocupar el recipiendari pertany a la Secció anomenada d'Higiene i Medicina Social (la IV dels estatuts actuals), l'Higiene secular, potser mítica per alguns, és ben diferent de la dels moments actuals, força complexa i indispensable ja que té d'incloure la de la defensa de la salut integral, la del benestar individual i social autèntic, la d'una etiologia real, la d'una ecologia també real, la d'una vida de treball i d'oci no malsà degudament entrelligats, etc. Conseqüentment, una Medicina Social ni utòpica ni abassegadora pel damunt d'altres necessitats, basada més que res en la promoció, a tots els efectes, de la salut —la fisiològica de l'home—, jo trobo que l'elecció ha estat meravellosa-ment lògica i feliç.

En aquesta situació, protocolària des de tots els punts de vista, espero Senyor President, que no sabrem trobar el més petit inconvenient per imposar la medalla número 47, que és la que li correspon al nomenclàtor establert, al molt il·lustre doctor Alfons Gregorich i Servat, fent-li arribar, ensems, a les seves mans el títol que l'acredita com a Acadèmic Numerari d'aquesta corporació que ens aplega.

Moltes gràcies, Senyor President, extensives als meus companys de setial i, per descomptat, al selectíssim públic que ens ha honorat amb la seva assistència.

